

Državni zbor Republike Slovenije je na podlagi 28. člena Zakona o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/04) in 109. člena Poslovnika Državnega zbora (Uradni list RS, št. 35/02 in 60/04) na seji dne 7. maja 2007 sprejel

RESOLUCIJO **o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011 (ReNPJP0711)**

1 UVOD

Skrb za slovenski jezik, njegovo rabo in razvoj se omenja že v Zakonu o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) in potem s posebnim poudarkom v Nacionalnem programu za kulturo (NPK): »Skrb za slovenski jezik mora zato ostati prva naloga kulturne politike.« Ker pa med zakonsko določenimi nalogami oziroma delovnimi področji Ministrstva za kulturo v času, ko je nastopalo kot pripravljalec nacionalnega programa, še ni bila posebej navedena tudi skrb za slovenski jezik (to se je zgodilo šele z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi, Uradni list RS, št. 61/04), je bila ta skrb upoštevana šele v eni izmed poznejših stopenj usklajevanja in dopolnjevanja tega strateškega besedila in je ostala le med splošnimi prednostnimi nalogami kulturne politike z zelo skopo razčlenitvijo. Na še abstraknejši ravni in skoraj obrobno je jezikovna problematika omenjena v Strategiji razvoja Slovenije (SRS): v poglavju Peta razvojna prioriteta (*Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja – Razvoj nacionalne identitete in kulture*) piše »– krepiti skupni slovenski kulturni prostor ter ohranjati in razvijati slovenski jezik« oziroma »aktivnosti za razvoj slovenskega jezika (MzK, stalno)«.

Da bi se take pomanjkljivosti odpravile, je zakonodajalec v 28. členu Zakona o javni rabi slovenščine (ZJRS, Uradni list RS, št. 86/04) posebej predpisal, da »Državni zbor Republike Slovenije na predlog Vlade Republike Slovenije sprejme nacionalni program za jezikovno politiko, v katerem določi ukrepe za izvajanje nalog iz 4. člena tega zakona za naslednje petletno obdobje ter predvidi potrebna sredstva in način njihovega zagotavljanja /.../ Za izvajanje nacionalnega programa skrbi Vlada Republike Slovenije.« Po določbi 4. člena ZJRS Republika Slovenija »zagotavlja status slovenščine z dejavno jezikovno politiko, ki vključuje skrb za zagotovitev pravnih podlag njene rabe, za stalno znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja in za širjenje jezikovne zmožnosti ter skrb za razvoj in kulturo jezika«.

Tretja stranica pravnega okvira naše jezikovne politike (JP) so ratificirane splošne mednarodnopravne listine, predvsem Splošna deklaracija človekovih pravic (OZN), Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih in Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin, četrta stranica pa pristopna pogodba in pravni red Evropske unije (primarna in sekundarna zakonodaja ter sodbe sodišča Evropskih skupnosti, v perspektivi pogojno tudi »Evropska ustava«).

2 ZGODOVINSKI ORIS

Slovenski geopolitični položaj se je za ohranjanje in urejen razvoj domačega jezika izkazal v zgodovini za zelo zahtevnega. Demografsko razmeroma šibka jezikovna skupnost je bila v zgodovini pogosto izpostavljena mešanju in sunkom, ki jih spodbujajo pomembne prometne poti (danes koridorji) in križišča na prehodu iz Sredozemlja v Srednjo in Jugovzhodno Evropo ter tektonski premiki in trenje med ljudstvi na stičišču slovanske, romanske, germanske in ugro-finske jezikovne skupine. Fevdalno načelo, da je lastnik

zemlje vladar in da jo deli svojim vazalom (med njimi je bilo zelo malo Slovencev po rodu), je še pospeševalo sredobežne zgodovinske procese (razkosanost na notranjeavstrijske dežele ter dele Ogrsko-hrvaškega kraljestva in Beneške republike) in stopnjevalo narečno razčlenjenost ter dolgo preprečevalo upravopolitično zaokrožitev in državno osamosvojitvev ozemlja, razmeroma strnjeno poseljenega s slovensko govorečim prebivalstvom, zaviralo pa tudi nastajanje močnega upravnega, političnega in kulturnega središča na njem. Ljubljanska škofija je bila ustanovljena šele leta 1461, lastnih jezikovnopoličnih ambicij zunaj cerkvene ureditve pa v slovenski jezikovni skupnosti skoraj ni bilo opaziti (znane izjeme so npr. trdoživo izročilo rabe slovenščine v obredu ustoličevanja koroških vojvod, enkratni pozdravni nagovor »Buge vas sprimi Gralva Venus«, znanje slovenščine kot pogoj za zasedbo najpomembnejših mest v kranjski deželni upravi in sodstvu). Zlasti pripadniki plemiškega in meščanskega stanu so bili večinoma večjezični in izbira slovenskega jezika v marsikaterem govornem položaju zaradi navedenih okoliščin sploh ni bila samoumevna. Lastno državotvorno izročilo kot mogoči spodbujevalec zavesti o enotnosti in političnih pravicah nastajajoče narodne skupnosti je bilo zaradi tisočletnega upada prešibko in dejavnikom družbenega uveljavljanja in organiziranja je zato pri premagovanju primanjkljaja dolgo lahko pomagala predvsem njihova življenjska vraščenost v to skupnost, čeprav jo je bilo mogoče še v Trubarjevem času imeti predvsem za jezikovnopragmatično danost, tj. za naravno (ne politično) skupnost govorcev slovenskega jezika. Meje njenega območja se niso ujemale z obzorji pokrajinskega domoljubja niti z mejami fevdalnih ali državoupravnih enot (dežel).

Siloviti jezikovnopolični val v 16. stoletju je bil versko motiviran (izdaja Dalmatinove Biblije je bila tudi jezikovnopolično dejanje, saj so jo finančno podprli kranjski, koroški in štajerski deželni stanovi)¹ in mu je po zatrtju reformacijskega gibanja na večjem delu slovenskega ozemlja sledila močna oseka avtonomnih jezikovnopoličnih pobud. Ko pa se je v drugi polovici osemnajstega stoletja z enotnim organiziranjem državne uprave avstrijskega cesarstva začelo v uradih in šolah načrtno vpeljevanje dominantnega jezika prestolnice (ta je bila zunaj slovenskega ozemlja) in ko se je to dogajanje v poznejših obdobjih postopoma obarvalo še z nemško ali italijansko ali madžarsko velikonacionalno ideologijo, je dotlej večinoma spontano življenje v slovenskem jeziku čedalje pogosteje prehajalo v politični boj za enakopravnost in formalizacijo domicilnega statusa tega jezika, za njegov vstop v urade in šole na upravopolitično zaokroženem območju. To preraščanje jezikovne skupnosti v narodno skupnost je spremljalo zavestno in nepretrgano prizadevanje za razvoj jezikovnega korpusa (s celo vrsto slovníc in slovarjev), da bi z besedno, s slovnično in z izrazno podobo njegove knjižne zvrsti lahko dohiteval vse nove potrebe javne rabe, kakor so jih v tistem času že dohitevali drugi evropski jeziki, zlasti nemščina. Taka strategija se je celo nekaterim slovenskim izobražencem zdela preambiciozna (slovenščina, lahko tudi pokrajinska, naj bi bila po njihovem mnenju zadostna za sporazumevanje preprostega kmečkega ljudstva – za »višjo pismenost« pa nemščina), povzročala pa je tudi napetost in odkrite jezikovnopolične spore z državnimi oblastmi v Avstro-Ogrski in pozneje Jugoslaviji ter nekaj resnih pretresov (npr. padec dunajske vlade zaradi državnozborskega izglasovanja proračunske postavke za paralelke s slovenskim in nemškim učnim jezikom v nižjih razredih celjske utrakvistične gimnazije leta 1895; odstranitev nemških javnih napisov na ljubljanskih lokalih leta 1908; ustanovitev slovenske univerze leta 1919; zatiranje slovenščine pod fašizmom ter skoraj popolno prepoved slovenščine pa tudi načrtovanje in deloma uresničevanje njene iztrebitve na nemškem okupacijskem območju med drugo svetovno vojno; sojenje četverici pred ljubljanskim vojaškim sodiščem leta 1988 v srbohrvaščini). Po drugi strani se je v tem boju izoblikoval občutek za knjižno slovenščino kot narodnozdrževalni in narodnoreprezentativni simbol; identifikacija z njo (in s slovensko kulturo sploh) naj bi vsaj deloma ublažila zavrtost pri uresničevanju bolj tlečih kot plamenečih slovenskih državotvornih idej. Kljub uvodoma omenjeni zahtevnosti geopolitičnega položaja ter kljub vsem zadržkom in izčrpavajočim zapletom (npr. fatalistično zatekanje v panslovansko utopijo, pokrajinska knjižnojezikovna izročila, demografske izgube zaradi izseljevanja, primeri zavestnega zapuščanja slovenščine zaradi uradniške, znanstvene, umetniške kariere) je omenjena strategija – z vizionarstvom in s skrajno požrtvovalnostjo

nadarjenih posameznikov – pripeljala tudi do radikalnih premikov v statusnih razmerjih med jeziki: slovenščina je v enem stoletju postala eden izmed uradnih jezikov kranjskega deželnega zbora (1867), v dobrih dveh stoletjih – po pospeških in zastojih jugoslovanskega obdobja² – pa vsestransko razvit moderni jezik z ustavno določenim statusom edinega uradnega jezika samostojne države Republike Slovenije (s posebnostjo nekaterih območij v Prekmurju in Istri, kjer ima status uradnega jezika poleg slovenščine tudi madžarščina oziroma italijanščina) ter enega izmed uradnih jezikov Evropske unije (EU). Organiziranost slovenske jezikovne skupnosti se je zelo približala idealu enojezikovne narodne države 19. in 20. stoletja; ne samo uradno, temveč skoraj vse javno in zasebno sporazumevanje med prebivalci Republike Slovenije svobodno poteka v jeziku te skupnosti (posebne omembe je vredna tudi uveljavitev slovenščine pri katoliškem mašnem bogoslužju po drugem vatikanskem cerkvenem zboru). Republika Slovenija se je s slovenščino simbolno poudarjeno identificirala, ko je v spored osrednje slovesnosti ob razglasitvi državne osamosvojitve leta 1991 uvrstila recitacijo odlomka iz Brižinskih spomenikov.

Z demokratizacijo in državno osamosvojitvijo se je sociolingvistični položaj zelo spremenil. Poleg nadaljnjega razcveta na tradicionalnih področjih (npr. leposlovje) se je slovenščina popolnoma uveljavila tudi kot de facto državni jezik in njena raba se je razmahnila celo na tipično državotvornih področjih, ki so bila zanj nekoč skoraj tabujski, npr. v vojski, carini, diplomaciji. Svojo izrazno moč, prožnost in razvojne možnosti uspešno izkazuje na starih in najnovejših področjih družbenega, znanstvenega in tehnološkega razvoja, slovenska država pa naj bi bila zanesljivo poroštvo za ohranitev in krepitev te usmeritve, da bi bila slovenščina ves čas na ravni sporazumevalnih potreb sodobne slovenske in širše družbe ter da bi se lahko uporabljala v vseh govornih položajih. Tako je po svoje res mogoče zagovarjati mnenje, da slovenščini ni šlo še nikoli tako dobro kakor zdaj, ter to mnenje dokazovati z navajanjem konkretnih projektov in dosežkov. Posebnega poudarka so pri tem vredni kar široka uveljavitev slovenščine v informacijsko-komunikacijski tehnologiji³ in mobilni telefoniji vseh razvojnih generacij, naraščanje zanimanja za učenje slovenščine kot tujega jezika ter obsežno prevajalsko in terminološko delo pri prevzemanju pravnega reda EU (nalogo je opravila dotlej največja prevajalska služba v državni upravi, organizirana v Službi vlade RS za evropske zadeve – SVEZ).

Ob takih navdušujočih ugotovitvah pa ni mogoče prezreti manj svetle plati novega jezikovnega položaja: slovenski narod je z državno osamosvojitvijo sicer dobil možnost za celovito odločanje o statusu in korpusu narodnega jezika, tj. možnost suverena jezikovnopoličnega odločanja (postavljanja ciljev) ter načrtovanja⁴ in izvajanja ukrepov za doseganje ciljev, vendar slovenski državni organi te možnosti niso izrabljali najbolj smotrno in prvih petnajst let samostojnosti je minilo brez celovite in kolikor toliko usklajene jezikovne politike na državni ravni. Namesto zavesti, da svoboda in suverenost pomenita tudi odgovornost, so nekateri menili, da je slovensko jezikovno vprašanje z državno osamosvojitvijo samodejno in dokončno rešeno ter da se bo raba slovenščine kot uradnega in dominantnega jezika vsega javnega sporazumevanja na območju Slovenije poslej urejala kot samoumevna že pod spontanim vplivom civilne družbe. Veliko nam pove dejstvo, da sestavljavci prvotnega predloga slovenske ustave leta 1991 sploh niso zapisali posebne določbe o slovenščini kot uradnem jeziku. Domače sporazumevalne potrebe in zunanji pritiski so potem v dobrem desetletju narekovali sprejetje razdrobljene in težko pregledne množice jezikovnih določb v številnih področnih zakonih, na marsikaterem področju pa so zaradi sporov med predstavniki dveh nasprotujočih si interesnih in nazorskih usmeritev kljub temu ostajale pravne in druge vrzeli ali nejasnosti. Pripravljanje Predloga zakona o javni rabi slovenščine (pred sprejetjem vsebinsko močno osiromašenega) se je zato vleklo osem let, njegovo sprejetje pa je učinkovalo predvsem kot simbolna pridobitev, tj. kot politično in medijsko dokaj odmeven dogodek v smislu ozaveščanja slovenskih državljanov ne le o odločilnosti slovenščine za izoblikovanje in ohranitev slovenske narodne identitete v preteklosti, temveč tudi o načelni pomembnosti te družbene dobrine za slovensko državo. Pričakovane vsebinskega napredka v veljavi in javni rabi slovenščine je ZJRS prinesel

malo (večinoma le povzema vsebino jezikovnih določb iz že prej veljavnih zakonov, končna različica 1. člena ne razglša niti bistveno novega dejstva, da je slovenščina danes državni jezik), ostale so tudi težave pri izvajanju, pri skrbi za nedirektivne oblike jezikovnopolitične dejavnosti (svetovanje, organiziranje, subvencioniranje ipd.) ter pri usklajevanju dejavnosti in stališč institucionalnih nosilcev jezikovne politike in pri snovanju jezikovnopolitične strategije v spreminjajočih se zgodovinskih razmerah (demokratizacija, informacijska družba, globalizacija, evropski povezovalni procesi idr.).

Z vstopom Slovenije v EU se je povečala predvsem simbolna vloga slovenščine (prvič v zgodovini je postala eden izmed uradnih jezikov pomembne mednarodne organizacije, slovenski predstavniki lahko na zasedanjih Evropskega parlamenta ter nekaterih drugih ustanov in organov EU govorijo slovensko, Uradni list EU izhaja tudi v slovenščini, na spletnem portalu EU je mogoče izbrati tudi slovenščino ipd.), manj pa njena sporazumevalna vloga (slovenski državljani se lahko na organe in ustanove EU obračajo v slovenščini ter od njih prejemajo odgovore v slovenščini). Po drugi strani je pravni status slovenščine na samem območju Slovenije postal manj trden, zaradi bruseljskih smernic pa je bilo treba celo črtati ali »omehčati« vrsto zakonskih določb o prednostni rabi slovenščine v nekaterih uradnih oziroma javnih govornih položajih. Če Slovenija ne bi pravočasno sprejela in začela izvajati ustrezne jezikovnopolitične strategije in programa, bi se utegnile posledice ošibelega statusa slovenščine v procesih evropske regionalizacije, čezmejnega sodelovanja in togo pojmovanega načela o prostem pretoku blaga, oseb idr. stopnjevati, prostorsko zlasti v obmejnem pasu, področno pa zlasti v trgovini, znanosti in visokem šolstvu.

3 STRATEGIJA JEZIKOVNE POLITIKE

3.1 Obstoj programskih zasnov jezikovne politike

Pomenljiva poteza jezikovnega položaja v Republiki Sloveniji je neobstoj celovite jezikovnopolitične strategije. Na območju države in v njeni okolici se uporablja veliko jezikov in za nemoteno javno sporazumevanje je treba določiti razmerja med njimi (javni interes – poslanstvo države). Potem ko je Inka Štrukelj že leta 1993 opozarjala na potrebo po jezikovnem načrtovanju ter strokovno izoblikovani in demokratično sprejeti jezikovni politiki⁵, je morala Albina Nečak - Lük leta 2001 v sklepnih besedah študije o jezikovni politiki v Sloveniji, posvečene predvsem vprašanju jezikovnega izobraževanja ter statusa manjšinskih jezikov, opozoriti na dve plati tega vprašanja: »Čeprav v Sloveniji ni celovite listine o jezikovni politiki in jezikovnem načrtovanju, ki bi obsegala različne vidike jezika in sporazumevalne potrebe na vseh področjih slovenske družbe tako na lokalni in državni kakor tudi na širši regionalni in evropski ravni, je jezikovna politika na posameznih področjih dobro razvita. Obstaja razčlenjen načrt za jezikovno politiko v okoliščinah jezikovnega stika, in sicer s stališča načrtovanja statusa manjšinskih jezikov. Dejansko so zakonodajno in uradno sprejeti ukrepi za podporo jezika (dvojezični šolski modeli, čezmejni stiki z govorniki maternih jezikov) pomagali zavarovati rabo manjšinskih jezikov na javnih področjih, to pa, kakor je pokazala raziskava, zagotavlja medgeneracijsko jezikovno kontinuiteto skupnosti. Vsaj na formalni ravni pa obstaja vrzel v določitvi posebnih pravic jezikovnih skupnosti, ki se selijo. Glede na načrte Slovenije o pridružitvi Evropski uniji bi pričakovali tudi temeljiteje pripravljeno politiko, zlasti jasnejše stališče do prihodnjih stikov slovenščine in drugih (sosednjih in evropskih) jezikov na raznih ravneh, dvostransko, regionalno (Alpe-Jadran), evropsko. V zadnjem času sta v Sloveniji opazna velik pritisk in močna podpora za poučevanje in učenje tujih jezikov /.../ Sočasno se je pokazalo, da je treba nujno ugotoviti sporazumevalne potrebe državljanov Slovenije ter pripraviti smotrno in pregledno jezikovno strategijo /.../«⁶

Programske prvine JP iz leta 1979⁷ so zaradi časovnega odmika in korenito spremenjenih družbenih razmer malo uporabne. V listini Strategija Republike Slovenije v

informativni družbi (2003) se na široko govori o tehničnih, organizacijskih in vsebinskih vprašanih (novi mediji, telekomunikacijske storitve, evropske digitalne vsebine, elektronsko poslovanje ipd.), o jeziku informacij in računalniških orodij pa nič. Jezikovnega vprašanja se izrecno dotika »krovna« strateška listina Strategija razvoja Slovenije (SRS, 2005), za njeno operativnost na tem področju pa bi bile potrebne določnejše in bolj poudarjene postavke; Resolucija o nacionalnem programu za kulturo (NPK, 2003) je navedla slovenski jezik, njegovo rabo in razvoj celo kot prvo splošno prioriteto (»Skrb za slovenski jezik mora zato ostati prva naloga kulturne politike.«), vendar s skopo razčlemba ciljev in ukrepov (ena tipkana stran), brez zadostnega prikaza njihove vraščenosti med cilje in ukrepe na posameznih področjih javnega interesa za kulturo v ožjem pomenu besede (npr. uprizoritvene umetnosti, mediji, varstvo kulturne dediščine idr.) pa tudi brez opozorila na (so)odgovornost drugih resorjev oziroma vlade kot celote za jezikovno politiko. Ukrepi, predvideni po NPK:

- »- koordiniranje jezikovne politike;
- sprejetje zakona o javni rabi slovenskega jezika in skrb za njegovo udejanjanje;
- pospeševanje dostopnosti knjige v slovenskem jeziku s spodbujanjem tako izvirne ustvarjalnosti kakor prevodne književnosti z namenom širiti in poglobljati bralno kulturo;
- podpiranje programov in projektov za samostojno ugotavljanje funkcionalne pismenosti in za odpravljanje razlogov za primanjkljaj;
- sodelovanje in povezovanje na področju znanosti in izobraževanja pri programih in projektih raziskovanja slovenskega knjižnega jezika, predvsem besediloslovja in leksike tako standardnega jezika kakor strokovnih terminologij; pospeševanje raziskovanja sociokulturnih razsežnosti rabe slovenskega jezika v vsem strnjemem prostoru slovenskega jezika;
- pomoč pri poglobljanju vedenja o pravilih tvorbe besedil ter primernosti in povednosti rabe posameznih izrazil (lektoriranje, jezikovna pomagala, učenje pisanja);
- posebna pozornost jezikovni rabi v medijih, pisnih, govornih ter splošnemu širjenju avdiovizualne kulture, kar vpliva na splošno govorno kulturo javnega sporazumevanja;
- pospeševanje govornih uprizoritvenih umetnosti v slovenskem jeziku z izvirno slovensko dramatikom in prevajanjem dramskih del, podpiranje gledališke produkcije ter prenašanje te produkcije v različne medije;
- ukrepi na področju knjižničnih dejavnosti, ki zvišujejo dostopnost knjižničnega gradiva in pospešujejo razvoj branja. Z njimi je namenjena vsa pozornost ohranjanju in razvijanju knjižničnih fondov, pa tudi skrbi za posodabljanje gradiva z elektronskimi publikacijami v slovenščini in digitalizacijo knjižne dediščine;
- upoštevanje posebnosti rabe slovenskega jezika kot drugega jezika v ustavno določenih dvojezičnih okoljih;
- pospeševanje vedenja o slovenščini kot drugem/tujem jeziku z vsemi potrebnimi podlagami.«

Šesto leto po opozorilu na nujnost izdelave jezikovnopolitične strategije in sprejetja programa, po večkratnih dodatnih pobudah⁹ ter po dveh letih slovenskega članstva v EU in veljavnosti ZJRS je potreba po sprejetju takega akta že žgoča, brez njega se nam je prav med pripravami na vstop v EU pripetilo nekaj absurdnih jezikovnopolitičnih potez (npr. odločanje o omejitvi vpisa na prevajalskem oddelku Filozofske fakultete ob očitno naraščajoči potrebi po prevajanju). Delež improvizacije pri določanju razmerij med jeziki, ki se uporabljajo na območju te države in v njenem okolju, ter pri zagotavljanju nemotenega javnega sporazumevanja se mora bistveno zmanjšati, za nadaljnje načrtovanje statusa in korpusa slovenščine v teh razmerah je potrebna dejavna jezikovna politika – ne centralistična, vendar z zadostnim usklajevanjem in izdelano strategijo, ki mora poleg ovrednotenja razmer obsegati dobro premišljeno vizijo, načela, prednostne cilje ter poti (ustrezne ukrepe, načine, naloge, nosilce nalog in finančna sredstva) za doseganje ciljev v določenem časovnem razponu. Ker razvoj prinaša množico nepredvidljivih okoliščin in sprememb, morajo sprejetju strategije in programa slediti tudi nenehno opazovanje razmer, spremljanje izvajanja ukrepov oziroma doseganja ciljev, sprotno odpravljanje pomanjkljivosti

in hkratno reševanje novih problemov ter poročanje o tem in morebitni potrebnosti revizije ciljev ali ukrepov.

K izdelavi in sprejetju zadosti razčlenjene strategije in programskih ukrepov nas poleg določb 4. in 28. člena ZJRS priganjajo tudi jezikovnopolitične usmeritve in programske zasnove, postavljene na ravni EU (kot odziv nanje je zasnovana npr. Škiljanova študija o jezikovni politiki v kontekstu evropskih integracij⁹). Najvišji organi EU so v kontekstu Lizbonske strategije pripravili priporočila za evropski referenčni okvir osmih ključnih zmožnosti, ki naj bi jih razvil vsak državljan, in med temi zmožnostmi sta na prvih dveh mestih seznama sporazumevanje v maternem jeziku ter sporazumevanje v tujih jezikih. Evropska komisija s svojega vidika opozarja države članice na potrebo po načrtih, »ki bodo uskladili in usmerili ukrepe za spodbujanje večjezičnosti pri posameznikih in družbi na splošno. Ti načrti bi morali določiti jasne cilje za poučevanje jezikov v različnih fazah izobraževanja, spremljati pa bi jih moralo stalno prizadevanje za večjo ozaveščenost o pomenu jezikovne raznolikosti.«

(Iz Sporočila komisije Evropskemu svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu gospodarsko-socialnemu odboru in Odboru regij, COM (2005) 596.) Poleg samoumevne skrbi za učenje državnega jezika bi bilo treba ustrezno upoštevati poučevanje regionalnih in manjšinskih jezikov, priseljencem pa zagotoviti priložnost, da se naučijo jezika države gostiteljice, in jim hkrati omogočiti gojitev njihovega maternega jezika.

3.2 Ovrednotenje razmer za jezikovno strategijo (USIN)

<u>Ugodnosti</u>	<u>Slabosti</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Zgodovinsko izoblikovan občutek za slovenščino kot narodni simbol in kulturno vrednoto. - Splošno priznavanje slovenskega jezika kot jedrne sestavine slovenske narodne identitete. - Vsestranska izrazna razvitost moderne knjižne slovenščine. - Ustavno določeni status slovenščine kot uradnega jezika samostojne države in priznani status enega izmed uradnih jezikov EU. - Obstoj zakonskih in podzakonskih predpisov o javni rabi slovenščine in jezikov narodnosti v šolstvu (učni jezik in učni predmet), javnih službah (zdravstvo, pošta idr.), medijih itd. - Tradicionalni ugled slovenskega knjižnega jezika. - Visoka raven in raznovrstnost kulturne ponudbe v slovenščini. - Dobra dostopnost gledališč in drugih kulturnih ustanov zaradi majhnih razdalj med kraji v Sloveniji ter razpršenost nevladnih organizacij in zavodov s kakovostnim kulturnim programom. - Zgodovinska navezanost Slovencev na	<ul style="list-style-type: none"> - Slovenski geopolitični položaj je za ohranjanje in nemoten razvoj domačega jezika zelo zahteven. - Slovenska jezikovna skupnost je demografsko razmeroma šibka in narečno močno razdrobljena. - Tisočletni presledek v avtonomnem državotvornem izročilu (majhen ugled slovenščine kot uradnega in državnega jezika, neutrjenost jezikovnopolitičnih struktur idr.). - Necedovitost in neuskkljenost JP na državni ravni (sektorsko obravnavanje in oženje na kulturno in šolsko ministrstvo). - Slaba povezanost institucionalnih zmogljivosti in virov znanja za snovanje in izvajanje JP (brez skupne programske usmeritve, improvizacija), nezadostna skrb za usklajevanje dejavnosti in stališč v spreminjajočih se zgodovinskih razmerah. - Nezadostna razvitost nepredpisovalnih oblik JP (svetovanja, organiziranja, subvencioniranja ipd.). - Nezadostna vednost političnih odločevalcev o evropski jezikovnopolitični doktrini in praksi ter

<p>knjigo.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Visoka raven založniške produkcije in večanje števila dobrih knjigarn ter vključevanje zamejskih slovenskih knjigarn v slovensko knjigarniško mrežo. - Formalna neoviranost stikov z zamejskimi Slovenci. - Ukrepi na področju knjižnične dejavnosti za večjo dostopnost knjižničnega gradiva in pospeševanje branja. - Posodabljanje knjižničnega gradiva z elektronskimi publikacijami v slovenščini in začeta digitalizacija knjižne dediščine. - Posebna pozornost jezikovni rabi v medijih. - Pospeševanje govornih uprizoritvenih umetnosti v slovenskem jeziku (izvirna in prevodna dramatika), podpiranje gledališke produkcije ter prenašanje te produkcije v različne medije. - Delna opremljenost s temeljno jezikovno infrastrukturo (slovarji, učbeniki, jezikovni korpusi ipd.). - V Sloveniji je zadosti institucij in zadosti znanja za snovanje in izvajanje JP. - Razvito delovanje slovenističnih in kulturnih stanovskih organizacij. - Obstoj mreže slovenističnih raziskovalnih, razvojnih in izobraževalnih ustanov. - Razčlenjena ponudba vrst pomoči in možnosti za učenje slovenščine za Slovence zunaj meja RS. - Ponudba (možnost) učenja slovenščine za tujce v Sloveniji. - Delovanje Sektorja za slovenski jezik v MzK (načelna možnost institucionalnega usklajevanja jezikovnopolitične dejavnosti). - Razmeroma dobro znanje tujih jezikov (zlasti angleščine pri mlajših ljudeh). 	<p>nepripravljenost odgovorov na nekatera strateška vprašanja JP med predpristopnimi pogajanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Status slovenščine je z vstopom Slovenije v EU postal na območju Slovenije manj trden (kljub formalno predvideni prednostni rabi v vseh vrstah javnih govornih položajev) ali se ponekod celo dejansko slabša. - Asimilacijski procesi v slovenskem zamejstvu se nadaljujejo. - Neuravnoteženost pri učenju angleščine kot prvega (pogosto edinega) tujega jezika. - Kronična zamuda pri digitalizaciji slovenskih besedil in nastajanju izvirnih ali prevedenih programskih orodij. - Izpopolnjevanje temeljne jezikovne infrastrukture ne poteka sistematično in usklajeno (jezikovni viri pogosto niso širše dostopni raziskovalnim skupinam in razvojnim podjetjem). - Ne zadostna razvitost didaktičnih sredstev in metod za sodoben in privlačen pouk slovenščine. - Prenizka sporazumevalna zmožnost (funkcionalna pismenost) in negotova jezikovna zavest: razcepljenost med razglašano ljubeznijo do materinščine ter dejansko jezikovno (ne)kulturo in (ne)lojalnostjo posameznikov ali družbenih skupin. - Izrivanje slovenščine z nekaterih področij javnega sporazumevanja (znanost, visoko šolstvo, gospodarstvo). - Pri praktičnem uveljavljanju načela enakopravnosti uradnih jezikov držav članic se je nakopičilo dosti nedorečenosti in nasprotij. - Pritiski na slovenščino pri uveljavljanju načela o prostem pretoku blaga, storitev, oseb in kapitala v EU. - Stališča nekaterih slovenskih uradnikov in oblikovalcev javnega mnenja v škodo slovenščini. - Miselnost v državni upravi, javnih službah in gospodarstvu, ki predpise o obveznem upoštevanju slovenščine uvršča med »administrativne« oziroma »birokratske ovire«. - Sistemska zapostavljenost usposabljanja in motivacije za rabo slovenščine v znanosti. - Pomanjkanje slovenskih učbenikov v
--	---

	<p>visokem šolstvu.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razširjeno mnenje v visokem šolstvu, da slovenščina kot učni jezik pomeni bistveno oviro za prihod tujih študentov in profesorjev in da jo je treba nadomestiti z angleščino kot učnim jezikom. - Množična raba zgolj neprevajanih (ali neredno prevajanih) tujejezičnih opisnih stvarnih lastnih imen (imena ustanov, prireditelj, umetniških del ipd.) in izbiranje tujih imen za domača podjetja, lokale idr. - Težko pregledna množica jezikovnih določb v razdrobljenih zakonskih predpisih o rabi jezika, vrzeli v zakonski ureditvi. - Vsebinsko močno pomanjkljiv veljavni Zakon o javni rabi slovenščine. - Nedoslednost pri izvajanju področnih predpisov o rabi jezikov in šibak inšpekcijski nadzor. - Ozke pristojnosti in kadrovska nerazvitost Sektorja za slovenski jezik.
<p>Izzivi (priložnosti)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Okrepljena simbolna vloga slovenščine po osamosvojitvi. - Možnost samostojnega načrtovanja jezikovnopolitičnih ciljev ter sprejemanja ali dopolnjevanja predpisov in drugih jezikovnopolitičnih ukrepov. - Naraščanje zanimanja za učenje slovenščine kot tujega jezika (tudi učenje na daljavo). - Možnost promoviranja slovenščine kot sosedskega in vstopnega slovanskega jezika. - Delovanje slovenskih univerzitetnih lektoratov na tujih univerzah. - Pospeševanje vednosti o slovenščini kot drugim/tujem jeziku z vsemi potrebnimi podlagami. - Sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija kot pomembna sestavina razvoja kulture, umetnosti in znanosti ter odpiranja novih ciljnih trgov zanjo (s povečanjem dostopa do informacij in gradiva ter hkratnim razvijanjem informacijskih storitev v slovenščini). - Splošno širjenje avdiovizualne kulture kot novega področja za govorno kulturo v javnem sporazumevanju. - Krepitev sporazumevalne vloge slovenščine v ustanovah EU (šola, 	<p>Nevarnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na ravni EU deklarirana podpora kulturni in jezikovni raznolikosti je zaradi neizogibnosti nekaterih povezovalnih procesov v gospodarski, univerzitetni idr. praksi ogrožena. - Ob vključitvi v evropski prostor se bo slovenska kultura spreminjala; da bo vendarle ostala slovenska (in se ne zlila z drugimi), je usodno odvisno od ohranitve slovenske jezikovne zavesti, zato bo ta še pod močnim pritiskom. - Slovenija se lahko zadovolji z možnostjo da se bomo Slovenci v Sloveniji jezikovno prilagajali prihajajočim tujcem, namesto da bi se oni nam. - Urejanje razmerja med slovenskimi gospodarskimi in kulturnimi interesi v smislu konfliktnosti namesto iskanja sinergije. - Razmah vulgarnega ekonomizma in s tem nesorazmerna krepitev utilitarne vloge pri izbiri jezika v obzorju sporazumevalne (in s tem proizvodne, poslovne, politične idr.) učinkovitosti na račun njegove simbolne vloge v obzorju posameznikove identitete na ravni kulturno-etnične pripadnosti. - Ponavljajoči se predlog, da se v imenu večanja gospodarske konkurenčnosti spremenijo veljavni predpisi o obvezni

<p>»slovenska hiša« ipd.).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uradni jezik vsakokratne predsedujoče države EU je med njenim predsedovanjem jezik predsedstva, zato bo imela Slovenija leta 2008 odlično priložnost za uveljavljanje slovenščine. - Možnost sooblikovanja jezikovne politike EU. - Raba slovenščine na mednarodnih prireditvah v Sloveniji ter pri nastopih slovenskih državljanov in evroposlancev v tujini. - Vpeljava študijskega predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine« v visokem šolstvu. - Možnost »jezikovnega pridržka« pri nezagotovljenem prevajanju v organih EU ali diplomatskih protestov pri kršenju jezikovnih pravic zamejskih Slovencev idr. - Pritegovanje slovenskih izseljencev k strokovnim, umetnostnim, gospodarskim idr. projektom. - Priložnost za uresničitev zamisli o skupnem slovenskem kulturnem prostoru; odprtost meja med državami članicami in načelna stališča EU do varstva jezikovnih manjšin pomenijo ugodne okoliščine za uveljavljanje slovenščine v zamejstvu. - Potreba po prevrednotenju položaja slovenistike (in humanistike sploh) v zavesti o pomembnosti znanstvenih strok v Sloveniji. - Izdatnejša finančna podpora programom in projektom, namenjenim uveljavljanju in promociji slovenščine, npr. neposredno in posredno s subvencioniranjem slovenskih knjig in revij, nagrad, razvojnih projektov za jezikovno tehnologijo (strojna analiza in sinteza govora, prevajalniki ipd.) in predstavitvenih akcij na drugih ustvarjalnih področjih. - Financiranje jezikoslovnih raziskav (tudi na slovenističnih oddelkih novih slovenskih univerz) ter jezikovnotehnoloških projektov in razvoja slovenske terminologije. - Priprava strategije razvoja sporazumevalne zmožnosti. - Standardizacija slovenskega znakovnega jezika za gluhe. - Standardizacija romskega jezika. 	<p>rabi slovenščine, npr. v imenih podjetij, poslovanju s strankami, oglaševanju ipd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krepitev prepričanja, da so veljavni predpisi o slovenščini kot učnem jeziku pomembna ovira za pritegnitev tujih profesorjev, študentov in podiplomcev v naše visokošolske študijske in raziskovalne programe (razlaga bolonjske reforme). - Prestopanje sprejemljivih in zakonsko dopustnih možnosti za rabo tujega učnega jezika v izobraževanju in znanosti. - Zanimanje razvoja slovenskega strokovnega izrazja. - Pomanjkanje informacij v slovenščini ali omejen dostop do njih zadržuje razvoj kulture in jo odmika od drugih dinamičnih sektorjev. - Višanje cene slovenskih knjig (DDV). - Podeljevanje slovenskega državljanstva na podlagi t. i. nacionalnega interesa brez jezikovnega pogojevanja (znanja slovenščine). - Obstoje novih, bolj prefinjenih asimilacijskih načinov, ki jih prinašajo sodobni povezovalni in globalizacijski procesi, predvsem na mejnih območjih državnega ozemlja. - Resna in neposredna ogroženost slovenščine pri Slovencih v zamejstvu zaradi političnih idr. pritiskov ter tihe asimilacije. - Nestanovitnost razmerja med potrebnim usmerjanjem/usklajevanjem (centralizacija) JP in prepuščanjem spontanemu razvoju.
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Možnost javnih pohval in odlikovanj zaslužnim za učenje, razvoj, uveljavljanje in raziskovanje slovenščine. - Konstituiranje vladnega usklajevalnega telesa po 17. členu ZJRS. - Sprejetje strategije in nacionalnega programa jezikovne politike. 	
--	--

3.3 Strategija

3.3.1 Vizija

Republika Slovenija sprejema slovenščino kot podedovano kulturno dobrino ter ji kot bogato razvitemu maternemu jeziku velike večine svojega prebivalstva priznava domicilni položaj in položaj državnega jezika. Država z ustreznimi ukrepi in dejavnostmi zagotavlja kot svojo strateško odgovornost nadaljnji razvoj in rabo slovenščine na vseh področjih javnega življenja znotraj svojih meja pa tudi v mednarodnih stikih. Slovenski javni prostor naj ostane enojezičen oziroma na ustavno določenih območjih dvojezičen (z italijanščino oziroma madžarščino); dodatno se upošteva potreba po nekaterih sporočilih tudi v drugih jezikih, vendar tako, da ima slovenščina zmeraj simbolno prednost.

Temeljna usmeritev dejavne jezikovne politike je zato razvijanje jezikovne zmožnosti v državnem jeziku ter jezikovne zavesti, potrebne za osebno rast in sporazumevalno učinkovitost državljanov v družbi znanja. S tem namenom in v demokratičnem duhu država podpira tudi učenje tujih jezikov in sporazumevalno usposabljanje vseh v maternem jeziku. Zagotavlja bo znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja, izpopolnjevanje knjižne slovenščine, razvoj sodobne jezikovne infrastrukture ter zadostno pravno urejenost jezikovnih pravic in dolžnosti posameznikov in skupnosti.

Slovenija se zavezuje, da bo podpirala rabo slovenščine tudi med Slovenci zunaj svojih državnih meja in da bo v slovenščini izražene vsebine širila tudi v dejanskem in virtualnem mednarodnem prostoru ter tako uveljavljala svojo jezikovno izvirnost kot nepogrešljivo sestavino evropske kulturne raznolikosti.

3.3.2 Načela

Strategija razvoja Slovenije (SRS) kot krovna strateška listina postavlja v ospredje »celovito blaginjo vsakega posameznika ali posameznice«, zato se ne osredinja samo na gospodarska vprašanja, »temveč vključuje socialna, zdravstvena, kulturna, okoljska, politična in pravna razmerja« in kot taka »predstavlja strategijo trajnostnega razvoja«, hkrati pa poudarja, da morajo biti področne razvojne strategije, državni (»nacionalni«) programi in druge razvojne listine v svojih vsebinskih določitvah skladni s splošnimi usmeritvami krovne listine. Za oblikovanje državnega jezikovnopolitičnega programa je torej vsebinska navezava na krovno listino načelno zavezujoča. V SRS se jezik izrecno upošteva v zadnjem podpoglavju pete (zadnje) razvojne prioritete (»Razvoj nacionalne identitete in kulture«), vendar večinoma le implicitno (kot najbrž samoumevna sestavina pojma »kultura«); njegovo izrecno omembo v iztočnici »aktivnosti za afirmacijo slovenskega jezika (MzK, stalno)« pojmuje kot splošnejšo različico prednostnega cilja iz NPK (»kontinuirano pospeševanje razvoja slovenskega jezika v javnem življenju slovenske družbe«), ne pa kot omejevanje resnične skrbi za uveljavljanje slovenščine na kulturniški rezervat (medtem ko naj bi se na

drugih področjih podrejala »višjim ciljem«, npr. doseganju ciljev mednarodne mobilnosti in sodelovanja na področjih inovacijskega sistema).

Določanje ciljev nacionalnega programa s celovito jezikovnopolitično strategijo mora torej pri navezovanju na omenjeno iztočnico iz SRS (»aktivnosti za afirmacijo slovenskega jezika /MzK, stalno/«) iskati tudi sozvočje z NPK in njegovim samostojnim, od tržne logike neodvisnim humanizacijskim smislom ter upoštevati še morebitne napetosti v razmerjih do drugih področnih politik. To pa pomeni:

- izhajati je treba iz resničnih razmer (gl. podpoglavje 3.2 Ovrednotenje razmer za jezikovno strategijo) ter iz avtentičnih sporazumevalnih potreb in pravic državljanov Slovenije in iz potreb slovenske družbe kot celote na državni, meddržavni, regionalni in evropski/svetovni ravni¹⁰; splošna potreba je kakovostno sporazumevanje¹¹ v zasebnem, delovnem in javnem življenju, torej posameznikova sporazumevalna zmožnost (funkcionalna pismenost) ter prožno kodno preklapljanje pri pridobivanju, ustvarjanju, uporabi in posredovanju znanja (v družbi znanja), temu pa se pridružujejo potrebe po izrazni inovativnosti, osebnostnem razvoju, socialni vključenosti, krepitvi družbene kohezivnosti in blažitvi enostranskih učinkov mobilnosti na globalizacijskem prepihu (zakoreninjenost v domači kulturi kot izhodišče za odprtost v svet); razvrstiti in preslikati jih je mogoče kot splošne cilje in prednostne naloge (javni interes) na podlagi dolgoročnih usmeritev jezikovnopolitične dejavnosti, navedenih v 4. členu ZJRS (gl. v nadaljevanju – podpoglavje 3.3.3);
- cilji naj uravnoteženo predstavljajo simbolno (vrednotno, identifikacijsko) in praktično (sporazumevalno in spoznavno) vlogo jezika; simbolno vlogo je treba v slovenskih razmerah včasih vzdrževati tudi takrat, kadar se zdi komu s praktičnega stališča popolnoma »nekoristna« ali celo škodljiva »administrativna ovira« prostemu pretoku blaga, storitev, znanja in oseb;
- omogočajo naj čim doslednejše uveljavljanje pravice posameznika (državljana, porabnika, delavca, študenta idr.) do dobre obveščenosti v njegovem domačem jeziku; posameznik/porabnik je nasproti interesom multinacionalne na trgu/v javnosti šibkejša stranka (izrek »Kupec je kralj« je največkrat le fraza), zato mu mora država/zakonodajalec s posebnimi predpisi zagotoviti enakopravnost oziroma varstvo pravic in interesov;
- pomenijo naj odločno zavračanje teorije ali prakse »talilnega lonca« (te teorije si danes v Evropi sicer nihče ne upa uradno razglašati s tem izrazom, prakticira pa se kot absolutizacija načela prostega pretoka ob hkratnem nasprotovanju tvorbi nevtralizacijskih mehanizmov v posamezni državi) ter potrjevanje jezikovne raznolikosti kot kulturnega bogastva Evrope in človeštva; v 21. stoletje smo vstopili kot samostojna država z lastnim, notranje bogato razčlenjenim in prožnim modernim jezikom, svojo jezikovno samobitnost in svoj tip jezikovnega načrtovanja (s težiščem na razvijanju novih izraznih možnosti iz domačega izročila) pa hočemo odgovorno uveljavljati tudi v Evropski uniji; slovenski prispevek k skupni evropski identiteti naj ne bo v pasivnem prilagajanju unifikacijskim silnicam, temveč v zahtevi po uveljavljanju svoje izvornosti in posebnosti kot nepogrešljive sestavine evropske kulturne raznolikosti; »Družba, ki temelji na samospoštovanju in prepoznavnosti, pa mora v razvoj vključiti svoje lastne kulturne izkušnje in vzorce.« (Iz Operativnega programa za kulturo.);
- pomenijo naj zavračanje in premagovanje vulgarnega ekonomizma v razmerju do slovenskega jezika in kulture kot tržnih kategorij (»tiskanje slovenskih plakatov se ne izplača«, »prevajanje je drago«, »zahteva po slovenskih nalepkah ovira prosti pretok blaga«, »elektronskega prevajalnika za mali slovenski trg ni smiselno razvijati« ipd.); zavedati se je treba, da prostorska in demografska šibkost slovenske jezikovne skupnosti pomeni trajno negotovost pri doseganju tržne rentabilnosti založniških, gledaliških idr. projektov v slovenščini ter pri raziskovalnem in razvojnem dohitevanju novih tehničnih možnosti jezikovne rabe, te težave pa je mogoče premagovati samo z ustvarjalno kakovostjo, povezovanjem z drugimi sektorji in z zavestnimi državnimi posegi (tudi finančnimi!);

- pomenijo naj včlenjevanje skrbi za jezik v vse delne politike, ki vplivajo na javno sporazumevanje (načelo ozaveščanja), ter podpiranje rabe in razvoja slovenščine na vseh področjih: javna uprava, gospodarsko poslovanje, množična občila, umetnostno ustvarjanje, izobraževanje, zdravstvo, obramba in zaščita, znanost (tako humanistika in družboslovje kakor tudi naravoslovne in tehnične vede) idr. – načelo celovitosti¹²; pri tem je treba upoštevati posebnosti področij ter okoliščine;
- določeni naj bodo tako, da skrb za jezik ne bo omejena na ministrstvi za šolstvo in kulturo, temveč se mora pri njihovem uresničevanju izkazovati soodgovornost vseh vladnih resorjev in vsakokratne vlade kot celote (drugi odstavek 28. člena ZJRS: »Za izvajanje nacionalnega programa skrbi Vlada Republike Slovenije.«) pa tudi organov drugih vej oblasti; omogočati se mora sodelovanje civilnodružbenih skupin (društev, gibanj, verskih skupnosti ipd.), javnega in zasebnega sektorja, predvsem pa udeležba stroke pri snovanju jezikovnopolitičnih ukrepov (ne da bi stroka pomenila alibi za politiko oziroma da bi odločala namesto politike);
- napeljujejo naj predvsem k jezikovni ustvarjalnosti ter k samozavestnemu in sprotnemu uveljavljanju slovenščine na vseh tradicionalnih in novih področjih jezikovne rabe, ki se odpirajo z duhovnim, družbenim in tehnološkim razvojem (»Nekompletni razvoj je nerazvoj.«¹³, ne pa k pasivnemu ohranjanju statusa in korpusa slovenščine ter krčevitemu zapiranju pred vsemi tujimi izzivi; varovalne vloge strategije ne zanikamo, jo pa relativiziramo in podreujemo ustvarjalnim nagibom;
- pripomorejo naj k udejanjanju skupnega slovenskega kulturnega prostora (skrb za Slovence zunaj meja Slovenije ne izhaja le iz solidarnostnega upoštevanja njihovih sporazumevalnih in drugih življenjskih potreb, temveč tudi iz potreb in interesov prebivalstva Slovenije – blažitev občutka prostorske omejenosti in demografske šibkosti, kulturni stiki, gospodarsko sodelovanje, turizem ipd.);
- postavljeni naj bodo v jasno razmerje (pritrjevalno, dopolnjevalno ali kritično) do ciljev že sprejetih državnih razvojnih programov in drugih strateških listin (razčistiti je treba, ali sta uveljavljanje in poln razvoj slovenščine danes res priznana za strateško postavko slovenske države);
- biti morajo skladni z veljavno ustavno in zakonsko ureditvijo (tudi ko gre za nove zakonodajne pobude);
- omogočajo naj operativno preverljivost svoje uresničenosti (oziroma merljivost stopnje uresničenosti).

3.3.3 Cilji

»Kontinuirano pospeševanje razvoja slovenskega jezika v javnem življenju slovenske družbe« (NPK) oziroma »aktivnosti za afirmacijo slovenskega jezika« (SRS) pomenijo usklajeno skrb slovenske države za kulturno, politično, ekonomsko in komunikacijsko razsežnost jezikovne rabe. Ta skrb se uresničuje z dejavno jezikovno politiko in njenimi prednostnimi cilji na štirih področjih, določenih v 4. členu ZJRS:

I. področje – »zagotovitev pravnih podlag jezikovne rabe« – prednostna cilja: 1. popolnejši in trdni predpisi o jezikovni rabi; 2. učinkovitejši nadzor nad izvajanjem predpisov o rabi jezika;

II. področje – »znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja« – prednostni cilji: 3. boljša povezanost in usklajenost delovanja vseh nosilcev sociolingvistične vednosti in politične moči na državni ravni; 4. dober pregled nad uresničevanjem sprejete jezikovnopolitične strategije z možnostjo popravkov; 5. opis sodobne norme slovenskega knjižnega jezika;

III. področje – »širjenje jezikovne zmožnosti« – prednostni cilji: 6. splošna okrepitev jezikovne zmožnosti v maternem jeziku; 7. smotrnost pri učenju in rabi tujih jezikov; 8. celovita pripravljenost slovenskih govorcev na izzive v domačem, evropskem in svetovnem sporazumevalnem prostoru;

IV. področje – »razvoj in kultura jezika« – prednostni cilji: 9. uveljavljanje slovenščine na tradicionalnih in novih področjih, ki jih odpira družbeni in tehnološki razvoj; 10. utrditev

slovenščine v slovenskem visokem šolstvu in znanosti; 11. višja sporazumevalna kultura v družbi; 12. dejavnejša vloga Slovenije pri oblikovanju jezikovnopolitične usmeritve Evropske unije.

4 PROGRAM JEZIKOVNE POLITIKE ZA OBDOBJE 2007–2011

Za doseganje ciljev, predstavljenih v podpoglavju 3.3.3 *Cilji*, je potreben obsežen sistem ukrepov in dejavnosti. Ukrep je taka oblika jezikovnopolitičnega urejanja, pri kateri se z enkratno uporabo sredstev moči/oblasti odločno poseže v jezikovni položaj, da bi se sprožil dogajalni tok v zaželeno smer jezikovne rabe (v doseganje načrtovanega cilja), dejavnost pa je trajnejše izvajanje opravil za ohranjanje ali postopno spreminjanje razmer na določenem področju jezikovne rabe. Te oblike urejanja ločujemo po vrstah sredstev moči in načinih njihove uporabe oziroma po vrstah izvajanih opravil (npr. spodbujevalne, predpisovalne, upravne, finančne, strokovne, politične, programske, organizacijske, kadrovske, tehnične itn.). Nekatere oblike so za doseganje načrtovanih ciljev načelno primernejše, učinkovitejše, gotovo pa si jezikovnopolitični cilji in zanje potrebni ukrepi/dejavnosti niso v razmerju »ena proti ena«, temveč je za doseg istega cilja navadno mogočih ali celo nujnih več različnih ukrepov/dejavnosti – in obrnjeno: isti ukrep/dejavnost lahko pripomore k doseganju več ciljev. Zato v naslednjem pregledu načrtujemo nekatere vrste ukrepov/dejavnosti po večkrat (za razne cilje), pri odločanju o njihovi dejanski primernosti pa je treba upoštevati vsakokratne okoliščine, ne togo slediti izključevalnemu načelu (ali – ali).

4.1 Pregled ukrepov in dejavnosti

Nekateri ukrepi in dejavnosti so po sestavi enoviti, tako da jih je mogoče za operativno konkretizacijo »prekvalificirati« v eno nalogo (v pregledu je tedaj zapisano »*Naloga: isto.*«) z enim politično odgovornim nosilcem (državnim organom, npr. *Nosilec: Ministrstvo za šolstvo in šport.*«) in enim operativnim izvajalcem naloge (npr. *Izvajalec: Zavod za šolstvo*). Drugi ukrepi so razčlenjeni na več nalog, porazdeljenih raznim nosilcem oziroma izvajalcem in razvrščenih v razna obdobja (roki so praviloma določeni do leta 2011, vendar to ne pomeni, da bodo do takrat vsi cilji v celoti doseženi – uresničevanje nekaterih se bo moralo nadaljevati z ukrepi oziroma nalogami v naslednjem programskem obdobju), na koncu pa je pri vsakem ukrepu navedeno, ali bodo za izpeljavo nalog potrebna posebna (dodatna, doslej nenačrtovana) sredstva iz državnega proračuna (»*Proračun: da/ne.*«). Če je nosilec že sam tudi neposredni (operativni) izvajalec naloge, se izvajalec ne omenja posebej. Ker naj bi izbira konkretnih izvajalcev v številnih primerih potekala prek javnih razpisov in podobnih zakonsko predpisanih postopkov, so izvajalci v tem programu praviloma navedeni le na splošno (npr. *Izvajalec: izbrana raziskovalna ustanova*), ne z lastnim imenom.

4.1.1 I. področje: zagotovitev pravnih podlag jezikovne rabe

Za popolnejše in trdne predpise o jezikovni rabi (1. cilj):

- a) Odprava ugotovljenih vrzeli, nejasnosti in drugih pomanjkljivosti v veljavnih zakonih, uredbah, pravilnikih in drugih predpisih o rabi jezika.

Naloge: noveliranje ZUJIK (slovenščina kot postavka javnega interesa za kulturo), ZJRS in ZVPot, sprejetje Zakona o skladu za knjigo ter izdaja potrebnih podzakonskih predpisov (za vpeljavo študijskega predmeta »strokovno-znanstvena slovenščina« v visokem šolstvu po zadnjem odstavku 8. člena ZVŠ), za pravno ureditev lektorskega, prevajalskega in tolmaškega poklica (pridobitev statusa samostojnega kulturnega delavca idr.), za določitev potrebnega znanja slovenščine po 7. členu ZJRS idr.). Nosilca: za zakone Vlada RS in Državni zbor RS, za podzakonske predpise vlada in pristojna ministrstva. Roki: ZVPot 2007, ZUJIK 2007, Zakon o skladu za knjigo 2007,

ZJRS 2009, podzakonski predpisi o lektorstvu in o potrebnem znanju slovenščine 2007, za študijski predmet 2009. Proračun: za noveliranje zakonov ne, za izvajanje podzakonskih predpisov da.

- b) Nasprotovanje nadaljnjemu izrivanju slovenščine iz področnih zakonov in programov.
Naloga: odločno vztrajanje pri zakonskem pogojevanju rabe tujega učnega jezika v visokošolskem izobraževanju z vzporednim izvajanjem istih študijskih programov v slovenščini in z neizpodbitno pravico slovenskih študentov do opravljanja izpitov in drugih obveznosti v slovenščini. Nosilca: MzK in vladna komisija. Rok: trajno. Proračun: ne (o dodatnih proračunskih izdatkih bi morali razmišljati predlagalci izvajanja študijskih programov še v tujem jeziku – za izvajanje programov v slovenščini so bila sredstva zagotovljena že doslej).
- c) Izvajanje nacionalnega programa za jezikovno politiko.
Naloge: isto. Nosilci: Vlada RS in ministrstva, Državni zbor RS. Rok: 2007. Proračun: za sprejem programa ne, za izvajanje da.
- č) Redno delovanje vladne komisije za presojo novih predpisov in državnih programov (medresorsko usklajevanje jezikovne politike na podlagi 27. člena ZJRS).
Naloge: isto. Nosilca: Vlada RS in vladna komisija. Rok: 2007. Proračun: ne.

Za učinkovitejši nadzor nad izvajanjem predpisov o rabi jezika (2. cilj):

- a) Močnejše samoiniciativno odzivanje inšpekcijskih služb na primere kršenja predpisov o rabi jezika.
Naloga: nadzor in hitro odzivanje na področjih oglaševanja, navodil za uporabo izdelkov, javnih napisov, javnih prireditev idr. Nosilci: ministrstva. Izvajalci: zlasti Tržni inšpektorat RS, Inšpektorat RS za kulturo in medije. Rok: trajno. Proračun: ne.
- b) Pobude ozaveščenih posameznikov in organov za inšpekcijsko ukrepanje v opaženih primerih kršenja predpisov.
Nalogi: obveščanje javnosti o tej možnosti (navajanje naslovov inšpekcijskih služb ipd.), ozaveščanje. Nosilec: MzK (Sektor za slovenski jezik). Izvajalci: šole, mediji in potrošniške organizacije. Rok: trajno. Proračun: ne.
- c) Sprotno medijsko odzivanje na aktualne pojave v javni rabi jezikov.
Naloge: objavljane poročila, komentarjev in pisem bralcev o »incidentih«, tiskovne konference. Nosilec: MzK – Sektor za slovenski jezik. Izvajalci: uredništva tiskanih in elektronskih množičnih občil. Rok: trajno. Proračun: ne.
- č) Upoštevanje jezikovne problematike v letnih delovnih načrtih in poročilih pristojnih inšpekcijskih služb.
Naloge: isto. Nosilci: inšpekcijske službe. Rok: vsako leto. Proračun: ne.
- d) Razčlemba letnih poročil o inšpekcijskih ukrepih na jezikovnem področju.
Naloge: isto. Nosilec: MzK – Sektor za slovenski jezik. Rok: vsako leto. Proračun: ne.

4.1.2 II. področje: znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja

Za boljšo povezanost in usklajenost delovanja vseh nosilcev sociolingvistične vednosti in politične moči na državni ravni (3. cilj):

- a) Navezava in okrepitev stikov med predstavniki institucionalnih jezikovnopolitičnih akterjev za usklajevanje ciljev in dejavnosti.
Naloge: objava spletnih naslovov vseh virov in dejavnikov JP v Sloveniji na spletni strani Sektorja za slovenski jezik, medsebojno obveščanje in sodelovanje omenjenih akterjev. Nosilci: MzK (Sektor za slovenski jezik) ter druga ministrstva in zavodi. Rok: 2007. Proračun: ne.
- b) Zagotovitev demokratičnega foruma za razpravo o jezikovnopolitičnih vprašanjih.
Naloga: prirejanje javnih strokovnih srečanj o aktualnih jezikovnopolitičnih vprašanjih. Nosilec: MzK – Sektor za slovenski jezik. Rok: 2007. Proračun: da.
- c) Priprava in objavljane skupnih stališč glede ciljev, ukrepov in nalog iz nacionalnega programa za JP ter njihovega uresničevanja.

Naloga: izjave o aktualnih jezikovnokulturnih in jezikovnopolitičnih vprašanjih. Nosilec: »Demokratski jezikovni forum«. Rok: 2007. Proračun: da.

- č) Oblikovanje delnih (sektorskih) jezikovnopolitičnih programov oziroma strategij, izpeljanih iz nacionalnega programa za JP.
Naloga: isto. Nosilci: ministrstva in drugi nosilci odgovornosti po področjih. Rok: 2007. Proračun: ne.
- d) Ekspertize in uporabne raziskave (ciljni raziskovalni programi – CRP) o posameznih vprašanjih jezikovnega položaja (npr. čim natančnejša določitev pojma javna raba jezika, analiza univerzitetnih pravilnikov o učnem jeziku in učbenikih, priljubljenost maternega jezika kot šolskega predmeta, stališča ljudi do neslovenskih imen lokalov in javnih napisov, dvojezičnost na območjih avtohtonih manjšin v Sloveniji in zamejstvu), urejenost jezikovne rabe v slovenskih enotah mednarodnih vojaških misij in mednarodnih vojaških vaj, sistematično spremljanje jezikovnopolitičnih in jezikovnokulturnih implikacij širših družbenih in gospodarskih procesov (npr. regionalizacije, bolonjskih reform, prostega pretoka blaga in storitev, načrtovanja velezabaviških parkov) idr.
Naloga: javni razpisi in javni pozivi, financiranje, predstavitev ugotovitev. Nosilci: ministrstva. Izvajalci: raziskovalne organizacije (inštituti, univerze), usposobljeni posamezniki. Rok: trajno. Proračun: da.

Za dober pregled nad uresničevanjem sprejete jezikovnopolitične strategije in za njene popravke (4. cilj):

- a) Dokumentacijsko središče za spremljanje jezikovnega položaja.
Naloga: ustanovitev posebnega oddelka v centru INDOK na MzK, zbiranje podatkov iz inšpekcijskih, medijskih in drugih poročil, znanstvenih raziskav in drugih virov, vodenje podatkovnih zbirk (npr. seznama ustanov in posameznikov, ki se ukvarjajo s terminologijo), navezava na »evropski jezikovni prikazovalnik« (pobuda EFNIL), skrb za dostopnost podatkov. Nosilec: MzK (Sektor za slovenski jezik in center INDOK). Rok: 2008. Proračun: da.
- b) Redna letna poročila o izvajanju zakonskih določb o jezikovni rabi (26. člen ZJRS) in uresničevanju nacionalnega programa za jezikovno politiko.
Naloga: priprava, obravnava in sprejemanje poročil. Nosilci: MzK (po zakonu), Vlada RS in Državni zbor RS. Rok: vsako leto. Proračun: ne.
- c) Uvrstitev jezikovne politike med področja redne pozornosti najvišjih kulturnopolitičnih forumov.
Naloga: isto. Nosilca: Nacionalni svet za kulturo ter Strateški svet za kulturo, izobraževanje in znanost pri Vladi RS. Rok: 2007. Proračun: ne.
- č) Kadrovska in organizacijska okrepitev institucionalnih nosilcev JP ter jasen dogovor o razmejitvi njihovih nalog in pristojnosti.
Naloga: razpisovanje ustreznega števila in razmestitve študijskih mest na slovenističnih, prevajalskih in drugih jezikoslovnih ipd. študijskih smereh, ustrezna sistemizacija delovnih mest v javni upravi. Nosilci: MVZT, MzK in Vlada RS. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- d) Sociolingvistično raziskovanje sodobnega jezikovnega položaja in jezikovne politike; v povezavi s spremljanjem (»monitoringom«) sprememb v prostoru posebna pozornost spremljanju jezikovnih navad prebivalstva v obmejnem pasu.
Naloga: isto. Nosilca: Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS, Ministrstvo za okolje in prostor. Rok: takoj, trajno. Proračun: da.

Za opis sodobne norme slovenskega knjižnega jezika (5. cilj):

- a) Poglobljanje vednosti o novejših teoretičnih usmeritvah v jezikoslovju.
Naloga: udeležba na mednarodnih znanstvenih srečanjih, prevajanje tujih del o besediloslovju, jezikovni pragmatiki, korpusnem jezikoslovju, spoznavnem jezikoslovju in drugih vejah sodobnega jezikoslovja, štipendije za študijsko izpopolnjevanje v tujih

- raziskovalnih središčih, naročanje najnovejših jezikoslovnih publikacij idr. Nosilec: MVZT. Izvajalci: univerze in inštituti, posamezniki. Rok: trajno. Proračun: da.*
- b) Nadaljnje izpopolnjevanje in usklajevanje ter spletna dostopnost jezikovne infrastrukture (omrežja besedilnih korpusov slovenščine idr.).
Naloge: isto. Nosilci: MVZT, MŠŠ, Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (JARRS). Izvajalci: raziskovalne in razvojne organizacije (inštituti, univerze, podjetja, založbe). Rok: trajno. Proračun: da.
- c) Sinhrona in diahrona raziskava slovenskega jezika.
Naloge: izvajanje raziskav po sistemskih ravninah in objavlanje rezultatov, raziskovanje zgodovine slovenskega jezika s poudarkom na pojasnjevanju pojavov in dilem, pomembnih za sodobni jezik in jezikovno politiko. Nosilca: MVZT, JARRS. Izvajalci: izbrane raziskovalne ustanove in posamezniki. Rok: trajno. Proračun: da.
- č) Reševanje aktualnih vprašanj jezikovne in besedilne standardizacije ter izpopolnjevanje in prenavljanje kodifikacije.
Naloge: razkrivanje in uzaveščanje morebitnih premikov v razmerjih med jezikovnimi zvrstmi in presoja njihove knjižne normodajalnosti (narečje, pogovorni jezik, sleng – knjižni jezik; jezik elektronskih sporočil, blogov, SMS-ov) idr.; vrednotenje primernosti in povednosti posameznih jezikovnih izrazil na podlagi podatkov iz reprezentativnih besedilnih in govornih korpusov in drugih jezikovnih virov, stališče do pisnega podomačevanja lastnih imen iz nelatiničnih pisav, stališče in standardizirane rešitve, kadar tehnične naprave ne morejo prikazovati črk s strešicami, stališče do seksistične ekstenzivnosti pri navajanju spolskih različic poimenovanj za poklice in funkcije v uradnih besedilih (državljeni in državljanke, poslanci oziroma poslanke, voznik ali voznica) idr. Nosilca: MVZT, JARRS. Izvajalci: raziskovalne organizacije in posamezniki v sodelovanju s širšo strokovno javnostjo. Rok: trajno. Proračun: da.
- d) Raziskovanje kontaktnih oblik jezika in sporazumevanja (posebnosti jezika priseljencev, gostujočih delavcev, azilantov ipd.).
Nalogi: razčlenjevanje interferenc, omejeni kod, uporaba ugotovitev pri sestavljanju specializiranega učnega in vadbenega gradiva. Nosilca: JARRS, MŠŠ. Izvajalci: izbrane raziskovalne ustanove. Rok: trajno. Proračun: da.
- e) Standardizacija romskega jezika v Sloveniji.
Naloge: nadaljevanje standardizacije na podlagi opravljenih opisov govorne norme prekmurske in dolenske romske skupine, izbira in popularizacija skupnih oziroma usklajenih oblik, upoštevanje dosegljivega pisnega gradiva, kontrastiranje s slovenščino, urejanje gradiva za knjižno izdajo slovnice in slovarja. Nosilca: MVZT, MŠŠ v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije. Izvajalci: domače in tuje univerzitetne organizacije. Rok: 2007. Proračun: da.
- f) Standardizacija slovenskega znakovnega jezika za gluhe.
Naloge: nadaljevanje dela na podlagi opisov znakovnega jezika v slovenski skupnosti gluhih in naglušnih, izbira usklajenih kretenj, pojasnjevanje razmerja do govorne in pisne sestave knjižne slovenščine, priprava priročnika. Nosilca: MVZT, MŠŠ. Izvajalec: strokovno usposobljeni zavod. Rok: 2010. Proračun: da.

4.1.3 III. področje: širjenje jezikovne zmožnosti

Za splošno okrepitev jezikovne zmožnosti v maternem jeziku (6. cilj):

- a) Izobraževanje na vseh vrstah in stopnjah šolanja za boljšo jezikovno in sporazumevalno zmožnost (funkcionalno pismenost).
Naloge: sprejetje državne strategije za razvoj pismenosti, predstavitvene akcije (mednarodni dan pismenosti ipd.). Nosilca: MŠŠ in Vlada RS. Izvajalci: celotni šolski sistem (vse stopnje in smeri), univerze in inštituti, Zavod za šolstvo RS, Andragoški center Slovenije. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- b) Razvijanje didaktike maternega jezika.

- Naloga: kako narediti pouk maternega jezika zanimiv in učinkovit. Nosilec: MŠŠ. Izvajalci: Zavod za šolstvo RS, univerzitetne organizacije, strokovna društva. Rok: 2007–2011. Proračun: da.*
- c) Preverjanje ustreznosti šolskih učnih načrtov za materno jezike in morebitne spremembe ali dopolnitve.
Naloga: nadaljnja funkcionalizacija slovničnega in slovarskega znanja v okviru besedilne zmožnosti ter govornih dejanj in sporazumevalnih strategij, npr. pri utemeljevanju, pogajanju ipd.¹⁴ Nosilec: MŠŠ. Izvajalci: Zavod za šolstvo RS, univerzitetne organizacije, raziskovalne ustanove. Rok: 2008. Proračun: da.
- č) Izdajanje splošnega in specializiranega učnega gradiva in spletno dostopnih izobraževalnih sredstev za slovenščino.
Nalogi: npr. slovenščina za tajnice, gostince, zdravnike itn., omogočanje učenja slovenščine na daljavo (www.e-slovenscina.si). Nosilca: MŠŠ, MDDSZ. Izvajalci: univerzitetne in izobraževalne organizacije, posamezniki, založbe. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- d) Zagotavljanje kakovosti izpitnega gradiva pri maturi in pri drugih primerih državnega (zunanjega) preverjanja jezikovnega znanja (državni preizkusi znanja, poklicna matura, izpiti za državljanstvo ipd.).
Naloge: priprava izpitnih pol s strokovno preverjenimi nalogami, izobraževanje ocenjevalcev, vztrajanje pri enotni zahtevnostni ravni za slovenščino na maturi. Nosilec: MŠŠ. Izvajalci: Državni izpitni center RS, Zavod za šolstvo RS, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik (SDTJ). Rok: vsako leto. Proračun: da.
- e) Izvajanje jezikovnih programov v okviru dopolnilnega izobraževanja in vseživljenjskega učenja.
Naloge: izvajanje podiplomskih tečajev, univerza za tretje življenjsko obdobje, bralni krožki, priložnostna predavanja. Nosilci: MzK, MŠŠ, MDDSZ. Izvajalci: Andragoški center Slovenije, ljudske univerze, šole tujih jezikov. Rok: trajno. Proračun: ne.
- f) Pomoč učiteljem slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.
Naloge: brezplačni tečaji z jezikoslovno in didaktično tematiko za učitelje, pošiljanje učbenikov in drugih slovenskih publikacij, videokaset ipd., posebna pomoč pri pisanju učbenikov za Porabje. Nosilca: MŠŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Izvajalec: Zavod za šolstvo RS. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- g) Odločnejši nastop predstavnikov slovenske države glede šolskega učenja slovenščine, posebej pri slovenski manjšini v Republiki Madžarski.
Nalogi: v okviru slovensko-madžarske mešane komisije in po drugih diplomatskih poteh nadaljevati prizadevanje za doslednejše izvajanje Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji z madžarske strani. Nosilca: MZZ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu v sodelovanju z ustanovami slovenskega manjšinskega šolstva v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Rok: 2007. Proračun: ne.
- h) Izvajanje poletnih šol slovenščine in drugih tečajev za otroke slovenskih zamejcev, zdomcev in izseljencev.
Naloge: tečaji v slovenskem govornem okolju s strokovno usposobljenimi lektorji in privlačnim dopolnilnim programom (umetnostnim, turističnim, športnim idr.), v katerem so tečajniki izpostavljeni slovenščini v najrazličnejših govornih položajih. Nosilca: MŠŠ, MzK. Izvajalci: izobraževalne organizacije, strokovna in druga usposobljena društva. Rok: vsako leto. Proračun: da.
- i) Proučitev strokovnih in didaktičnih profilov diplomantov slovenistike in diplomantov drugih visokošolskih usmeritev, ki izobražujejo profesorje slovenščine in drugih šolskih predmetov.
Naloge: raziskava profilov, podiplomski tečaji (iz didaktike idr.). Nosilca: MVZT, Svet za visoko šolstvo. Izvajalci: izbrana raziskovalna organizacija, kadrovske šole, Zavod za šolstvo RS. Rok: 2007. Proračun: da.
- j) Temeljita preveritev trditve o »neprijateljnosti« slovenščine kot šolskega predmeta.

- Naloga: isto (raziskava – ekspertiza). Nosilec: MŠŠ. Izvajalec: izbrana raziskovalna organizacija. Rok: 2007. Proračun: da.*
- k) Sprejetje učnih načrtov za romščino kot izbirni predmet v osnovni šoli, priprava in izdaja izpopolnjenih začetnih in nadaljevalnih učbenikov romščine.
Naloga: navezava na učbeniška poskusa J. Horvata¹⁵ z opiranjem na zbrano gradivo za slovnico in slovar (gl. naloge k ukrepu 5e). Nosilec: MŠŠ. Izvajalca: Zavod za šolstvo RS, interdisciplinarna skupina (jezikoslovci, pedagogi, didaktiki) v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije. Rok: 2008/09. Proračun: da.
- l) Spremljanje živosti in učinkov uveljavljenih modelov manjšinskega šolstva v Sloveniji in zamejstvu ter premislek o njihovem morebitnem izpopolnjevanju.
Naloga: raziskava (CRP). Nosilci: JARRS, MŠŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu v sodelovanju z manjšinskimi organizacijami. Izvajalec: izbrana raziskovalna organizacija. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- m) Sprejetje učnih načrtov za predmet slovenski znakovni jezik kot drugi jezik v zavodih za gluhe ter za izbirni predmet v srednjih šolah za slišče mladino.
Naloga: isto, z navezavo na zbrano gradivo za slovnico in na Multimedijški praktični slovar znakovnega jezika gluhih. Nosilec: MŠŠ (Urad za razvoj šolstva). Izvajalec: Zavod za šolstvo v sodelovanju z usposobljenimi invalidskimi idr. organizacijami. Rok: 2008. Proračun: ne.

Za smotrnost pri učenju in rabi tujih jezikov (7. cilj):

- a) Razčlemba in prenova učno-vzgojnih smotrov v šolskih učnih načrtih za pouk tujih jezikov.
Naloga: uvrstitev prevajanja v slovenščino in iz slovenščine, pogajanja v tujem jeziku, terminološkega poglobljanja ter utemeljenega kodnega preklapljanja; osmišljanje učenja in rabe tujih jezikov kot dopolnilne možnosti (pri spoznavanju tujih kultur, študiju tuje strokovne literature, sporazumevanju v tujini, poslovnih stikih s tujci ipd.) ter zavračanje rabe tujega jezika kot nadomestila za prvi jezik (kritika nastopaškega razkazovanja in jezikovne hibridizacije, tipi govornih položajev, v katerih se je treba odpovedati rabi tujega jezika in zahtevati prevajanje/tolmačenje). Nosilca: MŠŠ, Strokovni svet za splošno in strokovno izobraževanje. Izvajalci: Pedagoški inštitut, Zavod za šolstvo RS, šole za tuje jezike. Rok: 2008. Proračun: da.
- b) Razvoj didaktike tujih jezikov (tudi slovenščine kot drugega/tujega) jezika.
Naloga: ustrezno upoštevanje maternega jezika kot učnega načela tudi pri pouku tujih jezikov (ozaveščanje o jezikovnih interferencah in kontrastivnosti, utemeljenost rabe slovenščine kot metajezika na začetnih stopnjah učenja tujega jezika in pri razlaganju težavnejših pojavov, npr. v frazeologiji, premagovanje samodejnega podrejanja tujejezičnemu sobesedniku). Nosilec: MŠŠ. Izvajalci: univerzitetne organizacije, komisije za učiteljske strokovne izpite, pisci učbenikov; sodelovanje slovenistov. Rok: 2008/09. Proračun: da.
- c) Uravnoteženje razmerij med tujimi jeziki kot šolskimi predmeti (nabor, globina obravnave).
Naloga: zmanjšanje samoumevnosti angleščine kot prvega/edinega tujega jezika v javnem šolstvu, premislek o esperantu. Nosilca: MŠŠ, Vlada RS. Rok: 2011. Proračun: ne.
- č) Evropski kazalniki znanja tujih jezikov.
Naloga: sodelovanje z organi Sveta Evrope pri izdelavi kazalnikov (posebej tudi za slovenščino kot tuji jezik) in njihovem uveljavljanju v Sloveniji. Nosilec: MŠŠ – Urad za razvoj šolstva. Izvajalec: izbrana raziskovalna oziroma izobraževalna organizacija. Rok: 2007–2008. Proračun: da.
- d) Spodbujanje domačih piscev učbenikov za tuje jezike.
Naloga: javni razpisi ali javni pozivi za financiranje za avtorje. Nosilec: MŠŠ. Izvajalec: Zavod za šolstvo, založbe. Rok: 2008. Proračun: da.

- e) Izvajanje študijskega programa »Specialistični študij konferenčnega tolmačenja« oziroma v prenovljenih bolonjskih programih magistrskega študijskega programa »Tolmačenje«.
Naloga: sofinanciranje izvajanja (z Evropsko komisijo). Nosilec: MVZT. Izvajalec: izbrana univerzitetna organizacija. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- f) Preverjanje teorije in prakse ter učinkov »evropskih razredov« na gimnazijah in poskusnega programa CLIL.
Naloga: isto (raziskava – CRP). Nosilec: MŠŠ. Izvajalca: Inšpektorat za šolstvo, izbrana raziskovalna organizacija. Rok: 2008. Proračun: da.
- g) Skrčenje ekstenzivnih tujejezičnih govornih odlomkov v slovenskih radijskih informativnih oddajah.
Naloga: isto. Nosilec: MzK. Izvajalca: Radio Slovenija, Inšpektorat za kulturo in medije. Rok: takoj. Proračun: ne.
- h) Dosledno pogojevanje rabe tujih jezikov v javnih informativnih in oglaševalskih napisih z vzporedno rabo slovenščine (na prvem mestu).
Naloga: isto. Nosilec: MJU. Izvajalci: pristojni organi občinskih uprav, inšpektorji. Rok: takoj. Proračun: ne.

Za celovito pripravljenost slovenskih govorcev za rabo slovenščine v slovenskem in evropskem sporazumevalnem prostoru (8. cilj):

- a) Uzaveščanje maternega jezika kot bogatega in učinkovitega sporazumevalnega sredstva in kot kulturne vrednote.
Naloge: dopolnitev predpisanih šolskih učno-vzgojnih programov, oblikovanje jezikovne zavesti v okviru morebitnega predmeta »državljska/domovinska vzgoja«, proslava spominske obletnice začetnika slovenskega knjižnega jezika, organiziranje jezikovnih in literarnih delavnic, glasbenih prireditev (s pevskimi besedili v slovenščini), akcij tipa »bralna značka, zunajšolskih predstavitvenih akcij tipa »podarimo knjigo«, »podarimo zgoščenko« ipd. Nosilca: MŠŠ, MzK – Sektor za slovenski jezik. Izvajalci: Zavod za šolstvo RS, strokovni sveti za izobraževanje, društva in nevladne organizacije. Rok: trajna dejavnost. Proračun: da.
- b) Krepitev odgovornosti Slovencev do slovenščine kot maternega jezika (identifikacijska vloga), kot uradnega jezika in kot polnovrednega gradnika evropske jezikovne raznolikosti (gojitev ustrezne samozavesti ob naraščajočem valu priložnosti in potrebe za sporazumevanje med govorci raznih jezikov).
Naloge: skrb za dosledno upoštevanje zakonskih določb o rabi slovenščine kot uradnega jezika (4. člen ZDU idr.) in kot enega izmed uradnih jezikov EU, izpopolnjevanje Priročnika za sodelovanje slovenskih vladnih predstavnikov v postopkih odločanja v EU (priporočila/navodila SVEZ slovenskim evroposlancem, drugim uradnim predstavnikom in uslužbencem v organih EU o rabi slovenščine), izdaja publikacije o slovenskih imenih podjetij v sodnem registru, anketna raziskava o tujejezičnih imenih lokalov ipd. Nosilci: MJU, SVEZ, MzK (Sektor za slovenski jezik) in Ministrstvo za pravosodje v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije, izbrana raziskovalna organizacija, upravna inšpekcija. Rok: 2007–2009. Proračun: da.
- c) Razvijanje pripravljenosti Slovencev (zmožnosti in hotenja) za prevajanje javnosti namenjenih tujejezičnih sporočil v slovenščino.
Nalogi: prevajanje kot redna in poudarjena sestavina v učnih načrtih za tuje jezike (ne samo za poklicne prevajalce), navajanje na rabo slovarjev. Nosilci: MŠŠ. Izvajalci: Zavod za šolstvo, pisci učbenikov, učitelji idr. Rok: takoj. Proračun: da
- č) Uveljavljanje slovenščine kot učnega načela pri vseh šolskih predmetih.
Naloge: resno upoštevanje tega načela med sestavinami vseh pedagoških študijskih programov in učiteljskega strokovnega izpita, predmet redne pozornosti pedagoških svetovalcev, jezikovna plat recenzije učbenikov in delovnih zvezkov. Nosilci: MŠŠ, strokovni sveti za izobraževanje. Izvajalci: predavatelji didaktike, komisije za strokovne izpite, strokovni sveti za izobraževanje, Zavod za šolstvo. Rok: trajna naloga. Proračun: ne.

- d) Razvitje celovitega sistema za promocijo slovenščine.
Naloge: uporaba spletnih strani, izdajanje zgibank, brošur in zgoščenk, predavanja, spodbujevalni nastopi v množičnih občilih, zaznamovanje dneva maternih jezikov in evropskega dneva jezikov, posebne akcije za jezikovno ozaveščanje pomembnih ciljnih skupin, npr. oglaševalcev, podjetnikov, znanstvenikov, novinarjev, politikov. Nosilci: MzK – Sektor za slovenski jezik, Urad Vlade RS za informiranje. Izvajalci: RTV Slovenija, univerzitetne organizacije, društva, založbe. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- e) Popularizacija slovenske knjige in širjenje bralne kulture.
Naloge: organiziranje tiskovnih konferenc ob izidu novih knjig, razstave in sejemске prireditve (npr. slovenski knjižni sejem, slovenski dnevi knjige ipd.), medijske predstavitve (npr. oddaja »S knjižnega trga«, časopisne priloge tipa »Književni listi«). Nosilca: MzK (Sektor za knjigo in knjižničarstvo), MG. Izvajalci: založbe, knjigarne in knjižnice, Gospodarska zbornica Slovenije (Združenje založnikov in knjigotržcev), Društvo slovenskih pisateljev, RTV Slovenija in tiskani mediji. Rok: trajna naloga. Proračun: da.
- f) Javne pohvale in nagrade za razvojne, raziskovalne, pedagoške, promocijske, organizacijske idr. dosežke in zasluge na jezikovnem področju.
Naloge: ustanovitev posebne nagrade (statut), zbiranje in obravnavanje predlogov na podlagi javnih razpisov, posebni predlogi za najvišja državna odlikovanja. Nosilci: MzK, Vlada RS, Urad predsednika RS. Rok: 2007–2008. Proračun: da.
- g) Ustanovitev skupine za redne javne izjave o aktualnih jezikovnokulturnih in jezikovnopolitičnih zadevah.
Naloge: povabilo vsem organiziranim akterjem za skupni sestanek o potrebnosti skupine, njenih nalogah, sestavi in organiziranosti, sprejetje sklepa o ustanovitvi in poslovniku, redno delovanje skupine. Nosilci: MzK (Sektor za slovenski jezik) in drugi organizirani akterji JP. Rok: 2007. Proračun: da.
- h) Posebna pozornost razvoju mlade univerzitetne slovenistike ob zahodni meji (Nova Gorica, Koper).
Naloga: skrb za programsko ustreznost in kakovostno kadrovsko zasedbo. Nosilci: MVZT, MzK, Državni zbor RS (Odbor za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj ter Odbor za kulturo, šolstvo in šport), Svet RS za visoko šolstvo, Strateški svet Vlade RS za kulturo, izobraževanje in znanost. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- i) Poživitev jezikovnih in drugih stikov z zamejskimi Slovenci.
Naloge: enakopravna udeležba zamejskih učencev na tekmovanju za Cankarjevo priznanje in podobnih prireditvah, raba slovenščine pri turističnih, trgovinskih, kulturnih, športnih idr. stikih s partnerji v zamejstvu, izboljšanje prometnih povezav (Solarji), povečanje dosega in kakovosti signala Televizije Slovenija (Beneška Slovenija, Rezija, Koroška, Porabje), subvencioniranje redne in pravočasne dostave slovenskega dnevnega tiska v zamejstvo. Nosilci: MŠŠ, MzK, Ministrstvo za promet, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Izvajalci: RTV Slovenija, stanovska in druga društva, podjetja. Roki: trajne naloge; Solarji in televizijski signal 2008. Proračun: da.
- j) Odločno odzivanje na neizvajanje jezikovnih pravic pripadnikov slovenske manjšine v zamejstvu (dvojezični krajevni napisi idr.).
Naloge: odzivanje skladno z diplomatsko prakso, všteti pobude za obravnavo na ravni EU. Nosilca: MZZ, Vlada RS. Rok: trajna naloga. Proračun: ne.
- k) Poglobljanje in vsebinska bogatitev jezikovnih in drugih stikov s slovenskimi izseljenci in njihovimi potomci.
Naloge: boljša distribucija slovenske revije za izseljence, spodbujanje spletnih povezav (mreženje), pritegovanje izseljencev v izmenjave na izobraževalnem, gospodarskem, turističnem, znanstvenem področju, popularizacija spletnih tečajev slovenščine (slovenščina na daljavo) in poletnih šol. Nosilec: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Izvajalci: izbrani izdajatelj revije, izvajalci jezikovnih tečajev, gospodarske zbornice, univerze. Rok: trajna naloga. Proračun: da.
- l) Krepitev sodelovanja državnih jezikovnopolitičnih ustanov z nevladnimi organizacijami in spodbujanje organizacij civilne družbe za obravnavanje jezikovnih vprašanj.

Naloge: isto. Nosilec: MzK – Sektor za slovenski jezik. Rok: 2008. Proračun: da.

4.1.4 IV. področje: razvoj in kultura jezika

Za uveljavljanje slovenščine na tradicionalnih in novih področjih, ki jih odpira družbeni in tehnološki razvoj (9. cilj):

- a) Poživitev in uskladitev delovanja terminoloških skupin (posebno v naravoslovno-tehničnih vedah, ekonomiji, menedžerstvu, vojaštvu) ter raziskovanje prevajalskih procesov in strategij.

Naloge: okrepitev strokovne motivacije in financiranja, urejanje kadrovskih vprašanj, spletno povezovanje, izpopolnjevanje in dostopnost terminoloških zbirk. Nosilci: MVZT in druga ministrstva, JARRS. Izvajalci: izbrane raziskovalne, razvojne ipd. organizacije/ustanove. Rok: 2007. Proračun: da.

- b) Razvijanje jezikovne infrastrukture, zlasti sistemov za strojno analizo in sintezo slovenskega govora, za prevajanje in simultano tolmačenje, za uveljavljanje črkovnih naborov s strešicami in drugimi diakritičnimi znamenji¹⁶.

Naloge: uskladitev in pospešitev razvojnih prizadevanj, prenašanje dosežkov v prakso. Nosilci: MVZT, MzK, MŠŠ. Izvajalci: raziskovalne in razvojne organizacije/podjetja in posamezniki. Rok: takoj. Proračun: da.

- c) Nova in izpopolnjena programska orodja v slovenščini na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije (prevajalniki, iskalniki, urejevalniki podatkovnih zbirk, didaktični programi, knjigovodski in računovodski računalniški programi, spletna trgovina, telekomunikacijske storitve idr.).

Naloge: spodbujanje programerskih skupin, subvencioniranje, pogojevanje priznavanja licenc in dodeljevanja koncesij (npr. za frekvence) pri novih generacijah komunikacijske tehnologije z razvijanjem in uveljavljanjem ustreznega slovenskega programja na novih področjih. Nosilci: Vlada RS in ministrstva. Izvajalci: raziskovalne in razvojne organizacije/podjetja in posamezniki, Zavod RS za šolstvo. Rok: trajno. Proračun: da.

- č) Digitalizacija leposlovnih in drugih umetnostnih stvaritev ter leksikalnih del, oskrbovanje knjigarn in knjižnic s papirnimi in elektronskimi publikacijami v slovenščini.

Naloge: izdajanje nagrajenih novih romanov na zgoščenkah (npr. kresnik) in glasbenih zgoščenk s slovenskimi besedili, slovensko podnaslovljeni ali sinhronizirani tuji filmi na videokasetah za dajanje v najem in javno izposajo. Nosilec: MzK. Izvajalci: založbe, knjigarne, javne knjižnice in druge pristojne kulturne ustanove. Rok: od leta 2008. Proračun: da.

- d) Oblikovanje digitaliziranih zbirk praktično uporabnih podatkov v slovenščini.

Naloge: razvijanje, bogatitev in posodabljanje podatkovnih zbirk (vozni redi, valutni tečaji, katastrski podatki, Atlas Slovenije, Sova ipd., sodni register, Cobbis, e-uprava, javna statistika idr.). Nosilci: ministrstva. Izvajalci: državni organi, podjetja in zavodi. Rok: takoj. Proračun: da.

- e) Bistvena pomnožitev slovenskih digitalnih vsebin na spletu.

Naloge: elektronske izdaje časnikov in revij ter arhiviranih radijskih oddaj, dostopnost slovenskega digitaliziranega leposlovja (npr. izbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev) in praktično uporabnih vsebin (od vremenske napovedi in prometnih informacij do Uradnega lista in navodil za zatiranje peronospore – gl. točko d), Enciklopedija Slovenije, predstavitevne strani državnih organov, podjetij, ustanov, društev in posameznikov, spletni forumi idr. Nosilci: ministrstva. Izvajalci: uredništva medijev, založbe, javne službe, podjetja in posamezniki. Rok: trajno. Proračun: da.

- f) Gojitev novejših oblik jezikovne ustvarjalnosti in sporazumevanja.

Naloge: odkrivanje in spodbujanje pripovedovalstva, blogov, debaterstva, okroglih miz, kulture SMS-ov. Nosilca: MzK, MŠŠ. Izvajalci: šole, ustanove civilne družbe, mediji, operaterji mobilne telefonije idr. Rok: takoj. Proračun: da.

- g) Telekomunikacijska pokritost celotnega slovenskega govornega prostora, posebej izboljšanje vidnosti slovenske TV ob zahodni meji (Banjšice, Trnovski gozd) in v zamejstvu.
Naloge: tehnične meritve, postavitve anten. Nosilec: Vlada RS. Izvajalci: RTV Slovenija, distributerji. Rok: takoj. Proračun: da.
- h) Poskusi z govorno sinhronizacijo tujih filmov.
Naloga: postopna pomnožitev "poskusov" z uspešnicami za odrasle, ne le za otroke. Nosilec: MzK. Izvajalci: Slovenski filmski inštitut, distributerji. Rok: 2008. Proračun: da.
- i) Obveščanje slovenske in tuje javnosti o slovenščini, slovenskem jezikovnem položaju ter jezikovni politiki in kulturi.
Naloge: izdajanje predstavitev zloženk, brošur in drugega informativnega gradiva, izvajanje Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture in podobnih prireditev za tujce, akcije tipa »Svetovni dnevi slovenske literature« (v okviru programa Slovenščina na tujih univerzah), digitalizacija besedil iz zgodovine slovenskega jezika (npr. izdaja Brižinskih spomenikov na zgoščenkah – fotografije, prepisi, glosarji, razlage), redne (tedenske?) televizijske oddaje z jezikovno tematiko. Nosilci: MVZT, MzK (Sektor za slovenski jezik), MŠŠ, Urad Vlade RS za informiranje. Izvajalci: RTV Slovenija, izobraževalno-raziskovalne organizacije in strokovna društva, slovenistične katedre v tujini. Rok: trajno. Proračun: da.
- j) Organiziranje in sofinanciranje skupnega nastopanja slovenskih založb na mednarodnih knjižnih sejmih (Frankfurt, Praga, Bologna, London, Leipzig, Zagreb idr.).
Naloge: isto. Nosilci: MzK, MŠŠ, MG. Rok: trajno. Proračun: da.
- k) Širitev vednosti o možnostih učenja slovenščine kot drugega/tujega/sosedskega jezika.
Naloga: izdajanje predstavitev gradiva z navajanjem potrebnih strokovnih, pravnih in finančnih podlag. Nosilci: MŠŠ, MzK, MVZT, Urad RS za Slovence zunaj Slovenije. Izvajalci: pristojne univerzitetne organizacije, lektorati v tujini, društva. Rok: trajno. Proračun: da.
- l) Trajno uradno sporočilo proslcem za delovno dovoljenje ali stalno prebivališče v Sloveniji, da slovensko okolje od njih pričakuje učenje in rabo slovenščine¹⁷.
Naloge: priprava in sprejem pisnega sporočila, izročanje sporočila proslcem pri vlaganju prošenj. Nosilci: MJU, MzK, Vlada RS. Izvajalci: upravne enote, zavodi za zaposlovanje. Rok: 2007. Proračun: da.
- m) Oblikovanje učnih programov za slovenščino kot drugi/tuji jezik ter priprava potrebnih učbenikov in drugega učnega gradiva.
Naloge: isto. Nosilec: MŠŠ. Izvajalca: Zavod za šolstvo RS, Center SDTJ. Rok: 2007–2009. Proračun: da.
- n) Ponudba tečajev slovenščine kot tujega jezika za priseljence, gostujoče delavce, azilante idr. (ob hkratnem oskrbovanju njihovih društev s knjigami v njihovih maternih jezikih).
Naloge: priprava učnega gradiva, razvijanje didaktike slovenščine kot drugega/tujega jezika za otroke priseljencev, sofinanciranje tečajev slovenščine za tujce, zagotovitev kadrovske zmogljivosti. Nosilci: Urad RS za razvoj šolstva, MNZ, MG, MzK. Izvajalci: osnovne šole, ljudske univerze in univerzitetne organizacije. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- o) Nadaljevanje in izpopolnjevanje spletnega tečaja »Slovenščina na daljavo«.
Naloge: isto. Nosilec: MŠŠ. Izvajalec: izbrana izobraževalno-raziskovalna ustanova. Rok: 2008. Proračun: da.
- p) Skrb za nadaljnji razvoj in standardizacijo slovenskega znakovnega jezika za gluhe.
Naloga: strokovni posvet o strukturi slovenskega znakovnega jezika in možnostih za njegov nadaljnji razvoj, podpora razvojnim projektom na tem področju. Nosilca: MŠŠ, MVZT. Izvajalci: usposobljene raziskovalne in razvojne ustanove ter invalidske organizacije. Rok: 2008–2011. Proračun: da.
- r) Dosledno zagotavljanje slovenskega sporazumevanja s slovenskimi strankami v zdravstvu in drugih javnih službah.

Naloga: uveljavljanje ustreznega znanja slovenščine kot pogoja za zaposlovanje tujih delavcev v zdravstvu, gostinstvu, potniškem prometu ipd. Nosilci: pristojna ministrstva. Izvajalci: direktorji zdravstvenih zavodov in podjetij (delodajalci), inšpekcijske službe. Rok: takoj. Proračun: ne.

- s) Nadaljevanje sofinanciranja malih projektov, ki pripomorejo k učenju, razvoju, uveljavljanju in predstavljanju slovenščine.
Nalogi: izvajanje javnih razpisov, bistveno povečanje razpisne vsote za sofinanciranje. Nosilec: MzK (Sektor za slovenski jezik). Rok: trajno. Proračun: da.

Za utrditev slovenščine v slovenskem visokem šolstvu in znanosti (10. cilj):

- a) Izdelava skupne zasnove predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine«, priprava njegovih različic (terminološko, žanrsko, retorično idr., prilagojene za posamezne visokošolske študijske programe) in priprava predavateljev za ta predmet.
Naloge: CRP, magistrski ali doktorski študij kandidatov za predavatelje tega predmeta (šest različic po Frascatijevi klasifikaciji: za družbene vede, naravoslovje, tehnične vede ...), preveriti in upoštevati dosedanje dobre rešitve z nekaterih fakultet. Nosilca: MVZT, Svet za visoko šolstvo. Izvajalci: univerzitetne organizacije za slovenistiko in za pedagogiko v sodelovanju z drugimi visokošolskimi študijskimi smermi. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- b) Potrditev in postopna vpeljava študijskega predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine« v visokošolske študijske programe (študijski predmet na večini fakultet in akademij).
Naloge: isto. Nosilca: MVZT, Svet RS za visoko šolstvo. Izvajalci: slovenske univerze. Roka: potrditev 2010, vpeljava 2011–2012. Proračun: da.
- c) Izdajanje visokošolskih učbenikov v slovenščini.
Naloge: zagotovitev temeljnih učbenikov v slovenščini (izvirnih ali prevedenih) med merili pri obvezni evalvaciji študijskih programov (izpolnitev obveznosti iz 8. člena ZVŠ ter napovedi, zapisane v 28. ukrepu iz Okvira gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji), prenavljanje učbenikov skladno z razvojem strok. Nosilca: MVZT, Svet RS za visoko šolstvo. Izvajalci: univerzitetni predavatelji, založbe. Rok: 2009. Proračun: da.
- č) Pogojevanje izvajanja študijskih programov v tujih jezikih z vzporednim izvajanjem istih programov v slovenščini.
Naloga: isto. Nosilca: MVZT, Svet RS za visoko šolstvo. Rok: takoj. Proračun: ne.
- d) Zagotovitev rabe slovenščine pri opravljanju izpitov ter izdelavi in obrambi diplomskih in doktorskih del (tudi ob sodelovanju gostujočih tujih predavateljev kot članov izpitnih komisij ipd.).
Nalogi: uskladitev pravilnikov, obveščanje študentov in učiteljev. Nosilec: MVZT. Izvajalci: vodstva univerz oziroma fakultet, študentske organizacije. Rok: 2008. Proračun: ne.
- e) Privabljanje uveljavljenih slovenskih znanstvenikov po svetu za gostujoče ali stalne predavatelje na univerzah v Sloveniji.
Naloge: sestava in izpopolnjevanje razvida slovenskih znanstvenikov po svetu in razvida kadrovske potrebe na slovenskih univerzah, menedžerska dejavnost, osvežitveni jezikovni tečaji (individualno, po potrebi). Nosilca: MVZT, Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Izvajalci: univerzitetne in druge pristojne organizacije, Svetovni slovenski kongres, diplomatsko-konzularna predstavništva. Rok: trajno. Proračun: da.
- f) Zagotovitev zadostnih zmogljivosti za izvajanje tečajev slovenščine za tuje študente na vseh visokošolskih zavodih.
Naloge: določitev didaktičnih normativov (velikost tečajnih skupin, potrebno učno gradivo, prostori in tehnika), brezplačna ponudba zadostnega števila pedagoških ur za dosego potrebne ravni znanja slovenščine, vodenje vpisne statistike, priprava lektorjev. Nosilec: MVZT. Izvajalci: usposobljene univerzitetne organizacije. Rok: 2007. Proračun: da.
- g) Prizadevanje za uveljavljanje slovenistike na tujih univerzah.

Nalogi: ustanavljanje in vzdrževanje lektoratov in kateder (poleg filološko zasnovanih študijskih programov skrbeti tudi za ustrezno zastopanost slovenščine v okviru splošnejših zasnov – civilizacijsko naravnane »slovenske študije«). Nosilec: MVZT. Izvajalci: pristojne univerzitetne organizacije. Rok: trajno. Proračun: da.

- h) Okrepitev motivacije za objavljanje znanstvenih dognanj v slovenščini in za nastopanje v slovenščini na mednarodnih prireditvah v Sloveniji.

Naloge: sofinanciranje konferenčnega tolmačenja, sprememba meril za točkovanje objav v slovenščini (ne le za »nacionalne« vede), občutna okrepitev subvencij za slovenske znanstvene monografije in znanstvene revije (v slovenščini ne samo povzetki tujejezičnih prispevkov slovenskih piscev). Nosilci: Vlada RS, ministrstva. Rok: 2008. Proračun: da.

- i) Prispevek k razvoju in uveljavljanju slovenskega strokovno-znanstvenega jezika kot eno izmed meril pri podeljevanju Zoisove in Puhove nagrade.

Naloga: dopolnitev Pravilnika o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti (Uradni list RS, št. 52/06). Nosilec: MVZT. Rok: 2007. Proračun: ne.

Za višjo sporazumevalno kulturo v družbi (11. cilj):

- a) Razvijanje bralne in pripovedovalne kulture ter kulture dialoga.

Naloge: delovanje bralnih krožkov (za odrasle), bralne značke (za šolarje), ure pravljic v vrtcih in knjižnicah, igralski recitali, pogovori s pisatelji na osnovnih in srednjih šolah, usposabljanje za sodelovanje pri okroglih mizah in debaterskih tekmovanjih, moderiranje spletnih forumov. Nosilca: MŠŠ, MzK. Izvajalci: Andragoški center Slovenije, bralna društva, vodstva vrtcev in šol, založbe, učitelji slovenščine, upravljavci nagradnih skladov (npr. kresnik, Veronikina nagrada). Rok: trajno. Proračun: da.

- b) Povečanje dostopnosti slovenskih publikacij (knjig, zgoščenk, kaset idr.).

Naloge: zagotavljati sprejemljivejšo ceno slovenskih knjig s sprejetjem ugodnosti v okviru reforme davčne zakonodaje in z javnimi razpisi za subvencioniranje kakovostnega leposlovja in strokovno-znanstvene literature v slovenščini, štipendirati strokovne avtorje, razvijati mrežo javnih knjižnic in dobrih knjigarn. Nosilci: MF, MzK, Vlada RS, DZ RS. Rok: 2007–2008. Proračun: da.

- c) Vsebinsko, organizacijsko in tehnično izboljšanje jezikovnega svetovanja in obveščanja.

Naloge: vpeljava spletnih svetovalnic kot javnega servisa z ustreznimi programskimi usmeritvami (večanje ugleda in pravilna raba knjižnega jezika, uglašeno sožitje med narečnostjo, pogovornostjo in knjižnojezikovnim standardom, uzaveščanje tipičnih govornih položajev, vrednotenje narečja kot pomembne oblike nesnovne kulturne dediščine in žive prvine pokrajinske prepoznavnosti, vzdrževanje tradicionalne slovenske usmeritve v jezikovnem načrtovanju s prevlado tvorbe novih domačih izrazov nad prevzemanjem tujih, navajanje na rabo jezikovnih priročnikov in jezikovne tehnologije), redne radijske in televizijske oddaje o jeziku. Nosilca: MzK, MŠŠ. Izvajalci: usposobljene strokovne oziroma raziskovalne organizacije in posamezniki, mediji (zlasti RTV Slovenija). Rok: 2007. Proračun: da.

- č) Zagotavljanje spletne dostopnosti jezikovnih virov, npr. SSKJ, SP in drugih.

Nalogi: brezplačni dostop, dopolnjevanje pravopisnega slovarja. Nosilci: MzK, MŠŠ, MVZT. Izvajalci: izbrane strokovne oziroma raziskovalne organizacije. Rok: takoj. Proračun: da.

- d) Organizirana skrb za ustrezno jezikovno rabo v založništvu in množičnih občilih (pisnih in govornih).

Naloge: obvezno lektoriranje subvencioniranih knjig, CRP »Organizirana skrb za govorno kulturo v slovenskih elektronskih medijih«, ureditev stanja v medijih (uresničevanje jezikovnih določb Zakona o RTV in Zakona o medijih, slovensko podnaslavljanje oddaj TV Koper/Capodistria, odpravljanje položajsko neupravičenih primerov rabe slenga in narečja v osrednjih in pokrajinskih medijih). Nosilec: MzK (Sektor za medije, Sektor za slovenski jezik, Inšpektorat RS za kulturo in medije). Izvajalci: RTV Slovenija, izdajatelji tiskanih medijev. Rok: 2007–2008. Proračun: ne.

- e) Vpeljava študijskega predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine« na večini fakultet in akademij.
Naloge idr.: gl. ukrepa a in b pri 10. cilju.
- f) Delovanje lektorskih in prevajalskih služb na reprezentativnih položajih uradnega sporazumevanja.
Nalogi: zagotavljanje lektorskega pregleda besedil, nastajajočih v uradnih organih, jezikovna revizija uradnih obrazcev. Nosilci: DZ RS, Državni svet RS, MJU. Izvajalci: državna uprava, javne službe ipd. Rok: 2007. Proračun: ne.
- g) Spodbujanje izvirnega in prevodnega leposlovja in stvarne literature z namenom razvijati in poglobljati izrazno kulturo.
Naloge: subvencioniranje literarnih revij, izdajanje šolskih glasil, prirejanje literarnih večerov, predstavitve in ocene novih knjig, podeljevanje literarnih nagrad. Nosilec: MzK. Izvajalci: pristojna področna stanovska društva, založbe, mediji. Rok: trajno. Proračun: ne.
- h) Spodbujanje kakovostne gledališke in filmske govorne produkcije.
Naloge: študij odrskega, filmskega in mikrofonskega govora, prenašanje te produkcije v različne medije (televizija, videokasete), CRP »Slovenščina v novejših slovenskih filmih«, podeljevanje posebnih nagrad za govor. Nosilec: MzK. Izvajalci: področne izobraževalne ustanove, RTV Slovenija, poklicna gledališča, ustanove s področja filmske produkcije. Rok: trajno. Proračun: da.
- i) Uveljavljanje jezikovne kulture kot pomembnega kazalnika poslovne odličnosti.
Naloge: ozaveščanje in izobraževanje poslovnih ljudi (prim. projekt »Poslujmo slovensko« na spletnem naslovu www.erevir.si), upoštevanje jezikovne kulture pri razglašanju gospodarskih »gazel«. Nosilci: MzK, MG, MJU. Izvajalci: podjetja, državni organi, zbornice, mediji, pristojne univerzitetne ustanove. Rok: 2008. Proračun: ne.
- j) Popularizacija in učenje slovenskega znakovnega jezika za gluhe (zlasti med družinskimi člani, znanci in prijatelji takih oseb) ter organizirano izpopolnjevanje tolmačev oziroma prevajalcev za znakovni jezik.
Naloge: isto, v navezavi s sprejetim Akcijskim programom za invalide 2007–2015, izdaja priročnika (zgoščenke). Nosilci: MŠŠ, MDDSZ, Urad Vlade RS za informiranje, Svet za slovenski znakovni jezik. Izvajalci: pristojni javni zavodi in društva. Rok: trajno. Proračun: da.
- k) Povečanje raznolikosti programskih vsebin, dostopnih slepim in slabovidnim ter gluhim in naglušnim.
Naloge: prirejanje knjižnega gradiva za slepe in slabovidne v njim prilagojenih tehnikah, varstvo njihovih kulturnih pravic, izobraževanje, razvoj ustrezne tehnične in organizacijske infrastrukture. Nosilci: MzK, MŠŠ, MDDSZ. Rok: 2007–2011. Proračun: da.
- l) Priprava splošnih in specializiranih priročnikov za slovenščino.
Naloge: pravorečje, »pedagoška« slovnica, frazeološki, sinonimni, terminološki, zgodovinski in dvojezični slovarji, »mali Slovenski pravopis«, zbirke standardiziranih zemljepisnih idr. lastnih imen, obogateni in komentirani katalogi vzorcev besedilnih vrst ipd. Nosilci: ministrstva. Izvajalci: izbrane raziskovalne in izobraževalne organizacije, založbe. Rok: postopoma do 2011. Proračun: da.
- m) Izpopolnjevanje in zagotavljanje spletne dostopnosti elektronskih jezikovnih orodij.
Naloge: črkovalnik, prevajalniki, slovarji, terminološke zbirke. Nosilci: MzK, MŠŠ, MVZT, Generalni sekretariat Vlade RS. Izvajalci: raziskovalne in razvojne organizacije/podjetja. Rok: trajno. Proračun: da.
- n) Priprava in izdaja splošnih in specializiranih priročnikov za romščino.
Naloge: slovnica in slovar, pravorečne vaje (zgoščenka) idr. Nosilci: MŠŠ, MVZT, Urad Vlade RS za narodnosti. Izvajalci: izobraževalne organizacije, založbe. Rok: 2008–2009. Proračun: da.

Za dejavnejšo vlogo Slovenije pri sooblikovanju jezikovnopolitične usmeritve Evropske unije (12. cilj):

- a) Izraba predsedovanja Slovenije Evropski uniji za dejansko uveljavitev gesla o podpori jezikovne raznolikosti.
Nalogi: uveljavitev navodila o rabi slovenščine kot delovnega jezika in o tolmačenju (po »Priročniku v pomoč pri organizaciji dogodkov pod ministrsko ravno med predsedovanjem Slovenije Evropski uniji«), zagotovitev tolmačenja za slovenščino na vseh srečanjih, na katerih bo tolmačenje zagotovljeno za več kot za dva jezika (tj. za francoščino in angleščino kot stalna delovna jezika EU). Nosilci: Vlada RS, SVEZ, MzK, izvajalci programa EU »Izobraževanje in usposabljanje 2010«. Rok: 2008. Proračun: da.
- b) Odločno zagovarjanje stališča, da uveljavljanje načela prostega pretoka ne sme izpodkopavati jasne domicilnosti uradnega jezika posamezne države članice¹⁸ ter da ima država pravico do pravnih varovalk in mehanizmov za nevtralizacijo negativnih učinkov prostega pretoka (razločevanje med pojmom »diskriminatornost na podlagi državljanstva« in »varovanje in priznavanje kulturno-jezikovne identitete«).
Naloge: predstavitev tega stališča na napovedani mednarodni konferenci o medkulturnem dialogu »Evropa, svet in humanost v 21. stoletju«, ekspertiza o razumevanju in razlagah evropskih direktiv in sodb sodišča ES, ki govorijo o rabi jezikov, okrogla miza o jezikovni plati varstva potrošnikov. Nosilca: MzK, SVEZ. Izvajalca: izbrana raziskovalna organizacija, Zveza društev za varstvo potrošnikov. Rok: 2007–2008. Proračun: da.
- c) Upoštevanje kulturnih potreb in organiziranosti manjšinskih jezikovnih skupnosti ter uresničevanje visokih standardov varstva manjšinskih jezikov v Sloveniji, pri tem pa ne glede na tuje sugestije vztrajanje pri ustavno utemeljenem razločevanju med kolektivnimi pravicami avtohtonih in neavtohtonih jezikovnih skupnosti.
Naloge: podpora društveni dejavnosti in knjižnicam, medijske predstavitve posameznih skupnosti, omogočanje stikov z matičnimi državami, zagotavljanje posebnih pravic avtohtonih skupnosti, sprejetje zakona o romski skupnosti. Nosilci: MzK, Urad za narodnosti, DZ RS. Izvajalci: organi državne uprave in samoupravnih lokalnih skupnosti, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Roka: trajno, zakon o romski skupnosti 2007. Proračun: da.
- č) Sistematično spremljanje rabe slovenščine kot uradnega jezika v ustanovah EU in ustrezno odzivanje ob morebitnem neuresničevanju pravice do prevajanja oziroma tolmačenja.
Naloge: spodbujanje kadrovskega izpopolnjevanja prevajalskih/tolmaških služb, razčlemba doslej porabljenih sredstev iz kvote za tolmačenje na sejah delovnih teles po sistemu »zahtevaj in plačaj« (primerjava z drugimi državami članicami), skrb za porabo celotne že plačane kvote, zagotavljanje tolmačenja pri srečanjih delegacij EU z državnimi organi v Sloveniji, enakopraven razvoj slovenskega odseka v okviru »Evropske šole« za otroke slovenskih uslužbencev v Bruslju. Nosilci: ministrstva, Služba Vlade RS za evropske zadeve, Državni zbor RS. Roka: takoj, slovenski šolski odsek v Bruslju najpozneje v šolskem letu 2007/08. Proračun: da.
- d) Izboljšanje kakovosti prevajanja in tolmačenja gradiva EU za slovenščino (z upoštevanjem jezikovne razsežnosti slovenske pravne nomotehnike).
Naloge: spodbujanje izpopolnjevanja prevajalcev EU in njihovega usklajevanja s strokovno »bazo« v Sloveniji, izpopolnjevanje in kritično spremljanje novosti spletne terminološke zbirke Evroterm (proučitev predloga, da bi se Evroterm razširil v skupno terminološko zbirko državne uprave), skrb za jasna razmerja do že uveljavljenih slovenskih strokovnih izrazov (usklajevalni sestanki pravnikov, jezikoslovcev in prevajalcev), predlog za pospešitev evropskih programov za izpopolnjevanje elektronskih prevajalskih orodij in v perspektivi tudi sistemov za strojno simultano tolmačenje za vse uradne jezike. Nosilci: SVEZ, Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, MVZT, Generalni sekretariat Vlade RS. Izvajalci: univerzitetne organizacije, prevajalske službe, stanovska društva. Rok: trajno. Proračun: da.
- e) Preverjanje in ocenjevanje jezikovne zmožnosti za slovenščino kot tuji jezik po merilih in metodah iz Skupnega evropskega jezikovnega okvira oziroma po Evropskem kazalniku jezikovne zmožnosti.

Naloge: izpopolnitev opisov ravni obvladanja slovenščine, sestavljanje in uporaba jezikovnih testov za posamezne ravni. Nosilec: MŠŠ. Izvajalec: izbrana izobraževalna organizacija. Rok: trajno. Proračun: da.

- f) Sodelovanje med oblikovalci jezikovne politike RS ter izvajalci evropskega delovnega programa »Izobraževanje in usposabljanje 2010« pri snovanju strategije razvijanja in uresničevanja ključnih zmožnosti v Sloveniji.

Naloge: zagotovitev sporazumevanja v maternem jeziku na prvem mestu seznama osmih ključnih zmožnosti (in sporazumevanja v tujih jezikih takoj na drugem mestu), izdelava besednjaka/pojmovnika za pripravo in prevajanje priloge k spričevalu (»europass«), gl. tudi naloge pri ukrepu c za 6. cilj (preverjanje šolskih učnih načrtov). Nosilci: MzK (Sektor za slovenski jezik), MŠŠ (Urad za razvoj šolstva), Andragoški center Slovenije. Rok: 2010. Proračun: ne.

- g) Sodelovanje pri snovanju in uresničevanju evropskega projekta znanstvenega spremljanja jezikovnega položaja v državah članicah in skupnih organih EU.

Nalogi: podpora predlogu Evropske zveze državnih jezikovnih ustanov (EFNIL) za ustanovitev »Evropskega jezikovnega opazovalnika«, priprava razvida slovenskih podatkovnih virov za spremljanje jezikovnega položaja v okviru »Evropskega jezikovnega opazovalnika«. Nosilec: MzK (Sektor za slovenski jezik in center INDOK – gl. ukrep a pri 4. cilju). Rok: 2008. Proračun: ne.

4.2 Spremljanje uresničevanja nacionalnega programa

Ker razvoj prinaša množico nepredvidljivih okoliščin in sprememb, morajo sprejetju strategije in programa slediti tudi nenehno opazovanje razmer, spremljanje izvajanja ukrepov oziroma doseganja ciljev, sprotno odpravljanje pomanjkljivosti in hkratno reševanje novih problemov ter poročanje o tem in o morebitni potrebnosti revizije ciljev ali ukrepov.

Za izvajanje tega nacionalnega programa je po drugem odstavku 28. člena ZJRS odgovorna Vlada RS, »Državni zbor Republike Slovenije pa redno spremlja njegovo uresničevanje«. Odgovornost vlade, ministrstev in drugih državnih organov se uresničuje z zagotavljanjem financiranja, izpeljavo razpisov in presojo rezultatov, odgovornost strokovnih ustanov in drugih izvajalcev pa je, da prevzete naloge iz razpisov ustrezno izpeljejo. Ministrstvo za kulturo mora na podlagi drugega odstavka 26. člena ZJRS pripravljati redna letna poročila le o izvajanju določb o slovenščini v javni rabi v zakonih in izvršilnih predpisih; pri spremljanju uresničevanja nacionalnega programa JP pa gre za dosti širše področje in Ministrstvo za kulturo s svojim Sektorjem za slovenski jezik v sedanji sestavi temu gotovo ne bo kos. Zato ga bo treba okrepiti ali pa naročiti izvajanje številnih operativnih nalog pri zunanjih ustanovah ali posameznikih (prim. točko 3d).

Za uresničevanje nacionalnega programa naj bi se poleg državnozborskih poslancev posebej zanimal Nacionalni svet za kulturo, gotovo pa ga bodo spremljali še nekateri drugi organi pa tudi organizacije civilne družbe in strokovna javnost (slovenistika, sociologija kulture idr.). Uspešnost izvajanja bo mogoče nadrobno preverjati ob ukrepih in dejavnostih iz pregleda v podpoglavjih 4.1.1–4.1.4 (v ta namen so tam sproti navajani konkretne naloge in roki za njihovo izpolnitev), deloma pa tudi na ravni splošne učinkovitosti po nekaterih kazalnikih, ki jih za jezikovno politiko navaja NPK:

- povezovanje in preglednost nad viri za izvajanje dejavne jezikovne politike,
- stopnja usklajenosti ukrepov na področju jezikovne politike,
- raven usklajene zakonodaje na področju rabe slovenskega jezika,
- stopnja izvajanja zakonodaje na področju jezika,
- produkcija in dostopnost slovenskih in prevedenih del na različnih področjih kulture,
- stopnja razširjenosti slovenščine kot drugega/tujega jezika.

Temeljni pogoj za spremljanje uresničevanja nacionalnega programa je ustanovitev jezikovnopolitičnega oddelka v okviru centra INDOK na Ministrstvu za kulturo. Tam bi se zbirali in urejali podatki iz inšpekcijskih poročil (gl. ukrep v okviru 2. cilja), medijskih in drugih odzivov na jezikovno dogajanje, iz znanstvenih raziskav in drugih virov v Sloveniji in drugih državah (npr. zamejstvo, Bruselj), navezava na »evropski jezikovni prikazovalnik« (pobuda EFNIL) pa bi dajala gradivo tudi za primerjalno zasnovane študije. Podatki bodo morali biti splošno dostopni (kolikor mogoče tudi na spletu).

4.3 Ocena potrebnih dodatnih finančnih sredstev za ukrepe jezikovnopolitičnega programa v obdobju 2007–2011

V prvem stolpcu preglednice so s številkami navedeni cilji iz pregleda ciljev v podpoglavjih 4.1.1 do 4.1.4, s črkami pa zanje potrebni ukrepi oziroma dejavnosti in naloge. Upoštevani so samo tisti ukrepi, za katere so potrebna dodatna, doslej nenačrtovana (ali nižje načrtovana) sredstva iz državnega proračuna – bodisi ker ukrep obsega popolnoma nove naloge oziroma dejavnosti bodisi ker je predvidena občutna širitev že potekajočih (že proračunsko financiranih) dejavnosti.

Cilj in ukrep	Vrednost novih nalog/širitev	Začetek	Konec	Proračun RS (v €)	Dodatni viri iz EU	Dodatni zasebni viri
1a	20.864	2007	2011	20.864	0	0
3b	8.345	2007	2008	8.345	0	0
3c	8.345	2007	2011	8.345	0	0
3d	104.323	2007	2011	104.323	0	0
4a	83.458	2008	2011	83.458	20.864	0
4č	625.938	2007	2011	625.938	0	0
4d	187.781	2007	2011	158.571	29.729	0
5a	91.804	2007	2011	41.729	20.864	29.729
5b	459.021	2008	2011	375.563	41.729	41.729
5c	542.480	2008	2011	542.480	0	0
5č	187.781	2007	2011	166.917	0	20.864
5d	33.383	2008	2011	33.383	0	0
5e	20.864	2007	2007	20.864	0	0
5f	62.593	2008	2010	62.593	0	0
6a	41.729	2007	2011	33.383	0	8.345
6b	229.510	2007	2011	229.510	0	0
6c	75.112	2007	2008	75.112	0	0
6č	208.646	2007	2011	125.187	0	83.458
6d	62.593	2007	2011	54.248	0	8.345
6f	292.104	2007	2011	292.104	0	0
6h	292.104	2007	2011	166.917	20.864	104.323
6i	83.458	2007	2008	70.939	0	12.518
6j	20.864	2007	2007	20.864	0	0
6k	29.210	2008	2009	16.691	12.518	0
6l	25.037	2007	2011	12.518	12.518	0
7a	62.593	2008	2009	62.593	0	0
7b	146.052	2008	2010	146.052	0	0
7č	33.383	2007	2008	33.383	0	0
7d	41.729	2008	2009	25.037	0	16.691
7e	250.375	2007	2011	125.187	83.458	41.729
7f	16.691	2008	2008	16.691	0	0

8a	166.917	2007	2011	166.017	0	0
8b	33.383	2007	2009	33.383	0	0
8c	12.518	2007	2007	12.518	0	0
8d	125.187	2007	2011	125.187	0	0
8e	166.917	2008	2011	83.458	0	83.458
8f	75.112	2007	2011	75.112	0	0
8g	29.210	2007	2011	29.210	0	0
8h	417.292	2007	2011	417.292	0	0
8i	834.585	2008	2011	834.585	0	0
8k	146.052	2007	2011	104.323	0	41.729
8l	16.692	2008	2011	16.692	0	0
9a	459.021	2007	2010	417.292	0	0
9b	333.834	2007	2011	250.375	0	83.458
9c	500.751	2007	2011	333.834	0	166.917
9č	292.104	2007	2011	208.646	0	83.458
9d	834.585	2007	2011	417.292	0	417.292
9e	751.126	2007	2011	333.834	0	417.292
9f	62.593	2007	2001	50.075	0	12.518
9g	292.104	2007	2008	166.917	0	125.187
9h	250.375	2008	2009	208.646	0	41.729
9i	459.021	2008	2011	459.021	0	0
9j	208.646	2007	2011	125.187	0	83.458
9k	20.864	2007	2011	20.864	0	0
9l	8.345	2007	2008	8.345	0	0
9m	29.210	2007	2009	16.691	0	12.518
9n	333.834	2007	2011	166.917	0	166.917
9o	16.691	2007	2008	16.691	0	16.691
9p	16.691	2008	2011	16.691	0	16.691
9s	125.187	2008	2011	125.187	0	125.187
10a	33.383	2007	2010	20.864	0	12.518
10b	751.126	2010	2011	751.126	0	0
10c	83.458	2008	2010	62.593	0	20.864
10e	62.593	2007	2011	62.593	0	0
10f	625.938	2007	2011	459.021	166.917	0
10g	208.646	2007	2011	208.646	0	0
10h	292.104	2008	2011	292.104	0	292.104
11a	166.917	2007	2011	83.458	0	83.458
11b	83.458	2007	2011	375.563	0	166.917
11c	166.917	2007	2011	166.917	0	0
11č	83.458	2007	2011	83.458	0	0
11h	16.691	2007	2011-	16.691	0	0
11j	16.691	2007	2010	16.691	0	0
11k	29.210	2007	2011	29.210	0	0
11l	104.323	2007	2011	62.593	0	41.729
11m	83.458	2007	2011	41.729	0	41.729
11n	25.037	2007	2008	25.037	0	0
12a	834.585	2008	2008	542.480	292.104	0
12b	25.037	2007	2008	25.037	0	0
12c	75.112	2007	2011	75.112	0	0
12č	146.052	2007	2008	146.052	0	0
12d	375.563	2007	2011	125.187	250.375	0
12e	33.383	2008	2011	33.383	0	0
Proračun RS skupaj: 12.705.616 €						

Celotni prispevek iz proračuna RS za izvajanje novih nalog in razširjenih dejavnosti za predvidene ukrepe v petletnem obdobju 2007–2011 znaša 12.705.616 € (3,04 milijarde tolarjev), letno pa povprečno 2.541.123€ (609 milijonov tolarjev).

Marsikatera dejavnost v zvezi s predlaganimi ukrepi za izvajanje programa v ministrstvih se že izvaja ali je načrtovana zaradi njihovih siceršnjih pristojnosti. Pri tem je namen nacionalnega programa poudariti nujnost povezovanja in usklajevanja ter tesnejšega sodelovanja med pristojnimi organi. Finančna sredstva za izvajanje programa praviloma zagotovijo tisti organi, ki so za posamezno področje izvirno pristojni in ki so v programu navedeni kot nosilci nalog; če je za kateri ukrep oziroma nalogo predvidenih več nosilcev ali če gre za dejavnost splošne ali skupne narave (npr. projektno delo), si stroške delijo med seboj po dogovoru.

Potrebna dodatna sredstva za izvajanje ukrepov v letu 2007 nosilci zagotavljajo v okviru možnosti za razporeditve znotraj posameznega ministrstva ali med ministrstvi, sredstva za ukrepe v naslednjem letu pri spreminjanju proračuna za leto 2008, sredstva za ukrepe v poznejših letih pa pri rednem pripravljanju finančnih načrtov do leta 2011. Za izvajanje nacionalnega programa ni mogoče vnaprej natančno predvideti vseh stroškov posameznih ministrstev; ocene kažejo, da se bo glavnina sredstev v petih letih usmerjala prek treh resorjev: MK (2.499.844 €), MVZT (4.668.578 €) in MŠŠ (1.959.860 €).

Manjše vsote bodo v tem obdobju potrebne za predvidene jezikovnopolitične naloge drugih ministrskih resorjev: MNZ: 41.729 €; MG: 146.049 €; MO: 20.865 €; MP: 8.354€; MJU: 12.517 €; MZP: 208.646 €; MDDSZ: 104.321 €.

Za naloge vladnih služb (SVEZ, Urad za informiranje, Urad za Slovence zunaj RS idr.) ali vlade kot celote program predvideva 2.322.717 € v petih letih.

Predvidena poraba je v letu 2007 najmanjša, potem pa se njena dinamika skladno z razvijanjem projektov stopnjuje do konca petletnega obdobja.

5 ZAČETEK VELJAVNOSTI

Ta resolucija začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Razlaga kratic

CRP – ciljni raziskovalni program

DZ – Državni zbor (Republike Slovenije)

EFNIL – Evropska zveza državnih jezikovnih ustanov (European Federation of National Institutions for Language)

EU – Evropska unija

EZ – Evropska zveza

IKT – informacijsko-komunikacijska tehnologija

INV – Inštitut za narodnostna vprašanja

JARRS – Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

JiS – Jezik in slovstvo

JP – jezikovna politika

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

MF – Ministrstvo za finance

MG – Ministrstvo za gospodarstvo

MJU – Ministrstvo za javno upravo

MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve

MOP – Ministrstvo za okolje in prostor

MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport
MVZT – Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
MzK – Ministrstvo za kulturo
MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve
NPK – Nacionalni program za kulturo
RS – Republika Slovenije
SDTJ – (Center za) slovenščino kot drugi/tuji jezik
SP – Slovenski pravopis
SRS – Strategija razvoja Slovenije
SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika
SVEZ – Služba Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve
SVZ – Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
TiP – Teorija in praksa
USIN – (razčlemba) ugodnosti, slabosti, izzivov in nevarnosti
ZDU – Zakon o državni upravi
ZJRS – Zakon o javni rabi slovenščine
ZVPot – Zakon o varstvu potrošnikov
ZVŠ – Zakon o visokem šolstvu
ZUJIK – Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo

Št. 001-08/92-1/68
Ljubljana, dne 7. maja 2007
EPA 1329-IV

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
France Cukjati, dr. med., l.r.

-
- ¹ Gl. K. Ahačič, Od šolanja do uporabnikov: še nekaj vprašanj slovenske zgodovinske sociolingvistike 16. stoletja; v: JiS XVIX (2004), št. 1.
- ² B. Pogorelec, Jezikovno načrtovanje in jezikovna politika pri Slovencih med 1945 in 1995: v: Jezik in čas (Zbornik), Ljubljana 1996.
- ³ »Ko bodo jeziki umirali, bo slovenščina izumrla med zadnjimi. Po sreči ali po pameti, kdo bi vedel presoditi, je bila slovenščina v dveh kritičnih trenutkih v zgodovini sprejeta med privilegirane jezike: bila je 12. jezik, v katerega je bilo prevedeno sveto pismo v 16. stoletju, in je eden najmanjših jezikov, v katere je bila prevedena biblija današnjega časa, to je operacijski sistem Windows in zanj napisano programje.« (M. Hladnik, Praktični spisovnik, na spletnem naslovu www.ijs.si/lit/sp_ssp.html.)
- ⁴ Več o pojmih jezikovni položaj, jezikovno načrtovanje, jezikovna politika, status, korpus, zvrst, kodifikacija in drugih teoretičnih okvirih gl. v M. Radovanović, Sociolingvistika; R. L. Cooper, Language Planning and Social Change; J. Toporišič, Enciklopedija slovenskega jezika.
- ⁵ I. Štrukelj, Nekateri vidiki načrtovanja jezika in jezikovne politike; v: Jezik tako in drugače (zbornik), Ljubljana 1993.
- ⁶ A. Nečak - Lük, Länderstudie, str. 29–30, razmnoženina, Wien 2001.
- ⁷ Gl. Slovenščina v javnosti (zbornik), Ljubljana 1983 (Portorož 1979).
- ⁸ Npr. M. Stabej, Slovenščina gre naprej, v: Zbornik Slavističnega društva Slovenije 13, Maribor 2002.
- ⁹ D. Škiljan, Jezikovna politika v kontekstu evropskih integracij, str. 133, v: Sporočilo raziskave »Slovenija in nadaljnji razvoj Evropske unije«, nosilec J. Zupančič, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2003.
- ¹⁰ Prim. tudi Analizo jezikovnega položaja (gradivo MzK), 2006.
- ¹¹ M. Stabej, Slovenščina gre naprej, v: Zbornik Slavističnega društva Slovenije 13, Maribor 2002.
- ¹² »Jezik nam ni nikaka estetska sentimentalna vrednota, nego socialno občilo. Ne pride v poštev, ali je slovenščina 'dragi materin jezik', kakor pravi romantik Stritar, niti da je ona 'mila', kakor pravi samofilolog Štrukelj, nego ozirati se je treba, da je jezik v prvi vrsti praktično sredstvo medsebojnega občevanja. /.../ Do jezika nimajo /.../ pravice /samo/ jezikoslovci in pesniki, ampak vsi, ki pripadajo isti narodni skupini. To je interes

pravnik, tehnika in politika, trgovca in industrijalca, bankirja in znanstvenika." Avtor teh misli je dr. Bogumil Vošnjak, zapisal pa jih je že pred prvo svetovno vojno. Citat nas opozarja na najmanj skoraj stoletno zavedanje na Slovenskem, da je jezik sektorsko neomejen pojav. Iz tega izhaja, da je preozko, če je skrb zanj v državni upravi stvar zgolj enega ministrstva ali enega organa.

¹³ Iztok Simoniti, Slovani in Evropa. Sodobnost 2004, str. 11.

¹⁴ M. Bešter Turk, S kakšnimi besedili stopiti v svet besedilnih vrst, v: Slovenščina v šoli XI (2006), št. 1.

¹⁵ J. Horvat, Romani čhib – Romski jezik, I–II, Murska Sobota 2003, 2006.

¹⁶ Poleg sodelovanja v mednarodnih projektih (kjer smo praviloma samo »pridruženi izvajalci«, ne pa snovalci, ki bi lahko uveljavljali specifični slovenski interes) je treba imeti pomembne lastne projekte. »Tuje lastništvo jezikovne infrastrukture /.../ v splošnem pomeni odvisnost v tistem segmentu življenja vsakega naroda, ki najbolj direktno posega v njegovo samobitnost.« (Kačič in Horvat po JiS 2003/3–4, str. 12.)

¹⁷ »Kot se zdi tujcem samoumevno, da se učimo njihovih jezikov, se mora nam zdeti samoumevno, da se bodo tujci /Evropejci/, ki bodo bivali pri nas, naučili slovenščine, če bodo želeli v Sloveniji delati ali študirati.« (Monika Kalin Golob, Jezikovnokulturni vidiki vključevanja Slovenije v EU, ekspertiza.), razmnoženina na Ministrstvu za kulturo.

¹⁸ J. Toporišič v Dnevniku 19. 11. 2004, intervju.